

V Ljubljani, dné 15 vel. srpana 1896.

DOM IN SVET

ILUSTROVAN LIST

za LEPOSLOVJE in ZNANSTVO.

Leto
IX.

Štev.
16.

VIRIBVS VNI TIS
Z ZDRUŽENIMI
MOČMI!

Urejuje in izdaje
dr. Francišek Lampe.
Tiska
Katol. Tiskarna.

Vsebina 16. zvezka.

	Stran
1. Triglav. Zložil <i>F. S. Finžgar</i> . Proslov. — I. Perica	481
2. Najmlajši mojster. (Povest iz l. 1608.) Spisal <i>Velimir</i> . (Dalje.)	483
3. Materina obljuba. (Povest.) Spisal <i>Dobrávec</i> . (Konec.)	490
4. Vzori in boji. Po prijateljevih pismih priobčil <i>Jož. Ošaben</i> . (Dalje.)	494
5. Kaj spoštuj! Zložil <i>Anton Medved</i>	500
6. Črtice iz zgodovine lepih umetnostij. Spisal <i>dr. Anton Medved</i> . (Dalje.)	501
7. Ptuj. (Krajevno-zgodovinska črtica.) Spisal <i>o. H. Šalamun</i> . (Dalje.)	504
8. Izprehod na Notranjsko. Spisal <i>dr. Fr. L.</i> (Dalje.)	507
9. Književnost	510
<i>Frisinske památki. Jich vznik a význam v slovanském písemnictví.</i>	
10. Razne stvari	510
<i>Iz belokranjskega besednega zaklada. (Konec.)</i>	
Na platnicah: <i>Socijalni pomenki. (Dalje.) — Darovi za Marijanišče.</i>	

Slike.

1. Triglav. Narisal <i>M. Zarnik</i>	480
2. Perica. (Ilustracija.) Narisal <i>M. Zarnik</i>	489
3. Samostan Tróicki pri Moskvi	497
4. Šturije in Ajdovščina	505
5. Florijanski trg v Ptuj. Narisal <i>Al. Kazimir</i>	506

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII. in VIII. po 4 gld. 20 kr.

„Dom in Svet“ stane za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrť leta 1 gld. 5 kr. Za dijake na leto 3 gld. 40 kr., za pol leta 1 gld. 70 kr., za četrť leta 85 kr. V ptuje dežele po 1 gld. 20 kr. na leto več. Dobivajo se še vse letošnje (1896) številke.

Uredništvo in upravništvo je v Marijanišću. Za ljubljanske naročnike posreduje tudi „Katoliška Bukvarna.“

Triglav.

Triglav.

(Zložil *F. S. Finžgar.*)

Proslov.

Triglav! Kakó hitijo naglo dnevi,
Kakó nam z dnevi urno čas poteka,
Ki rodu rane celi, nove seka,
Ne vé še nikdo zjutraj, kaj bo drevi!

Triglav! I tebi čas zadaje rane;
Globoke brazde ti na čelo kleše,
Po njih nevihta s snegom mrzlim pleše
In točo seje v snegove poljane.

Triglav! pa ti ne strašiš se viharja,
Ker vseč celó so tebi brazgotine.
Ponosen vihre kažeš nam spomine:
„Poglej, zastonj obme vihar udarja!“

„Nikdar prodril ne bo mi do sredine,
Zastonj napor, zastonj njegova nada!
Nikdar ne bo izgrebel mi zaklada,
Nikdar srca ne bo zatrl zlatnine!“

Triglav, kot ti, tak rod ob tebi biva:
Nesreča, bol mu reže moško lice;
Pogosto trnje, redko mu cvetice
V življenje trosi sreča goljufiva.

A on nesklonjen nosi bolečine,
Obupa ne pozna njegova duša,
Ki mirno grenko čašo zla okuša,
Vedoč, da vse na svetu enkrat mine.

O rodu tem naj moja struna poje,
O rodu, ki srce mu bije zlato,
A lice trdo kaže in robato,
Srce, Triglav, in lice, kakor tvoje.

I. Perica.

Pomlad, očetov naših Vesna bela,
 Prišla si gorko zaželena z noval!
 Zavel tvoj dih po gorskih je tokavah,
 S poljubom vzbudil spečo je naravo.
 In tisoč solz rosi planinsko lice,
 In tisoč biserov blesti po gorah,
 Ki vsi izžarjajo ljubezen vročo,
 Ki vrača gora jo za tvoj poljub.
 In družni solza s solzo se v studenček,
 Studenček z virom zbira se v potoček,
 Potočki tihi v Bistrico penečo,
 Ki srebropena priskaklja v dolino,
 Znaneč, da zime spona so zdrobljene.
 A tu v dolini Bistrico pozdravlja
 Že zvonček, ki zvončká ob njenem bregu;
 Trobentic zlatih roj pozdrav ji trobi,
 In črni kos, sedeč na jelšnem brstu,
 Drobi z rumenim kljunom si popevko.
 Topi se spev med Bistrice šumenje,
 Da gibko ga deklè strmeč poslušá,
 Ki prat prišlo je belo prtenino.
 A Bistrica šumi brezčutno dalje —
 Saj nova ni ji pesem o ljubezni.
 Odpel je kos in z brsta je odletel,
 Deklè se k Bistrici je pripognilo,
 Belilo platno v snegovih solzicah.
 Obraz rdečice zarja je oblila,
 Na lahko ustni sta zatrepetali,
 In pesem ji je iz srcà privrela.
 Zazibal glas se je po bistrih valčkih,
 Po njih zaplaval na bregove nizke,
 Od njih razlegel se po tihem logu,
 Da kos, ljubezni pevec, je utihnil,
 Poslušal divno pesem — o planinah:

Preljube planine,
 Zelene brežine,
 Visoke gore,
 Pozdravljene ve!

Tam bodo družice
 Mi gorske cvetice
 Cvetele krasno,
 Duhtele lepó.

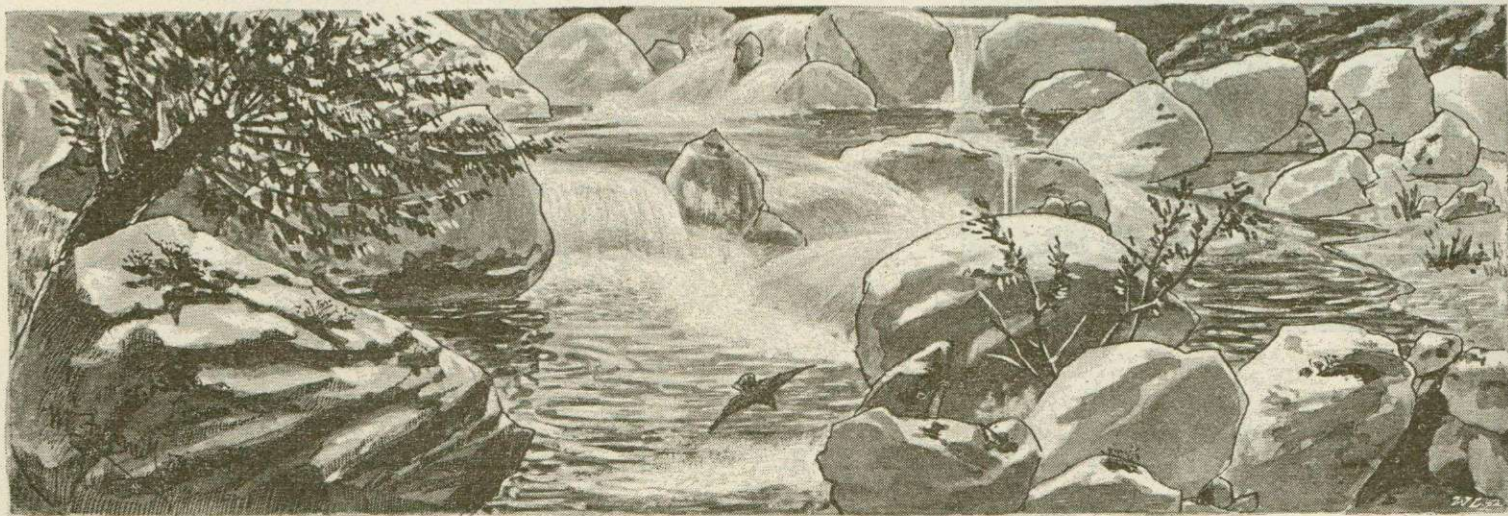
Ko v koči bom spala,
 Bo čeda zvončkala,
 Da sanje lepé
 Mi dušo zvedré.

Pri vas prebivalo
 In se radovalo
 Poletnega dné
 Bo moje srcé.

In drobna senica,
 Zagorska samica,
 Prepevala bo
 Mi pesem ljubo.

A zvezdice mile
 Me bodo stražile,
 In angelček moj
 Bo bival z menoj.

(Dalje.)

Najmlajši mojster.

(Povest iz leta 1608. — Spisal Velimir.)

(Dalje.)

XIV.

Predzadnji dan zapora je bil za najmlajšega mojstra kvaterni petek po binkoštih. Ravno se je jezil nad svojim pomočnikom, ki mu je po bratu Gregorju naročil, da ne bo več črevljaril pri njem za dosedanjo plačo, kar vstopi mojster Kumberg s smehljajočim obrazom.

„Kaj godrnjaš kakor medved v brlogu? Veseli se, Matija, zakaj oče Weiss je danes pogorel na rotovžu, kakor je dolg in širok“, pozdravi jetnika ter sede na škripajoči stol.

Jetniku se razjasni temno čelo in radovedno povpraša:

„Ali je res? No, kaj ste ukrenili?“

„Sodnik je poklical Weissa na Ehrbarjevo zatožbo, in danes smo ga sodili. Zagovarjal se je, da je bil tisti dan vinski in da se ne vé spominjati, da bi bil kaj žaljivega govoril o trgovki. Nasprotno je zagotavljal, da še ni nikoli čul nič slabega o Ehrbarici in da so mu ljudje vedeli o njej pripovedovati le dobre in lepe stvari.“

„No, moška je ta! In ste mu verjeli?“

„Kaj še! Sam se je zagovoril. Malo poprej se je v preiskavi spominjal vsega ter obstal, da je res govoril žaljive besede o Ehrbarici. Mi mu že tako nismo verjeli, da je bil vinski, ker se je tisti dogodek vršil zjutraj in ker Weiss ni poseben pijanec. Ukazali smo mu torej, da naj izpriča, kar je govoril o Ehrbarici. Ker pa tega ni mogel, obsodili smo ga, da prosi trgovko odpuščanja, zaradi tepeža pa naj se pogodi z njenim možem. Ker pa se je tako brez povoda pregrešil zoper cesarske sloboščine, plačati mora sto cekinov kazni za popravo mestnega zidú.“

„Kar je iskal, to je našel! Ravno prav! Drugi teden je že praznik sv. Rešnjega Telesa. Tedaj ga pa bomo!“

„A to še ni vse. Kakor hitro je oče Weiss zaslišal svojo sodbo, snedel je zopet besedo ter dejal, da pripelje človeka, ki mu je o Ehrbarici take reči pripovedoval, ako mestni svet prekliče ravnokar izrečeno sodbo.“

„A-a! Tak mož je Weiss? Tega ne bi bil mislil! Kaj more mesto pričakovati od takega svetovalca?“

„Zato pa ga zbor ni več poslušal. Užalilo nas je lahkomišljeno omahovanje Weissovo, ki sedaj pravi da, sedaj ne, zato smo obdržali prvo rabsodbo ter mu naložili napovedano globo,

bodisi ona stvar kakoršna koli. Dokler pa tega ne zvrši, zaprta so mu vrata v mestno hišo.“

„Ta je pametna. Kaj bo tak svetovalec mestne očete vodil za nos! Nezaslišano to!“

„In črevljarska zadruga?“

„Menda bo zadružanom dovolj, da pokažejo vrata takemu očetu.“

„Govoril sem že z nekaterimi mojstri. Majali so z glavami in menim, da boš tudi ti odslej imel mir pred Weissovo samooblastjo.“

„Če je tako, potem ne bo treba očetu Weissu pripravljati poti do špitalskega mojstra!“

„O, ne, ne! Kakor nalašč nam je dobro došel današnji dan.“

„Ehrbarica je torej oprana! In kako je govorila moja Suzanka?“

„Kakor bi maslo polival. Videlo se ji je, da vé ceniti prijateljstvo trgovke. Toda nekaj drugega sem slišal o Tramterici.“

„No, no, kaj?“ povpraša Žlebnik z naglim glasom.

„Sinoči mi je pravila Cividatorka, da hoče vdova odpovedati pekarski obrt. Pomočnik Deutsch je prosil pri zadrugi za ‚mojstersko delo‘ in vdova mu je baje že dovolila. Plačal je že ‚mojstersko južino‘ in prevzeti namerja vse orodje in osobje od Tramterice.“

„In hišo tudi?“ povpraša zvedavo jetnik.

„Ne vem, najbrže tudi.“

„O, tega pa že ne, da bi Suzana prodala hišo! Sploh pa se mi čudno zdi, da vdova mene ne povpraša za svet v tako važnih stvaréh. Res, da ima modrega očeta, toda nekaj tiči za to komedijo.“

„Lichtenberg ji menda brani, kakor sem slišal. No, pa saj se še nocoj snideva pri Lahinji.“

„Pozvedite, pozvedite in le kar recite, da jaz kratko malo ne dovolim, da bi vdova prodala hišo.“

„Ali se méniš iti učiti pekarskega k vdovi?“ povpraša šaljivo stari mojster, potezaje svoje sive brke na desno in levo. „Morda pojde vdova k belim nunam?“

„E, šalite se, kakor hočete. Jaz rečem, da ne in ne!“

„Torej le še dobro prespi zadnjo noč v stolpu in kaj prijetnega naj se ti sanja“, zakliče mu še Kumberg ter odide.

Žlebniku pa so rojile nove misli po glavi. Lotila se ga je tista nesrečna bolezen, ki ji

pravimo ljubosumnost. Kaj, ko bi vendar-le Mihajlo premotil mlado vdovo? Morda jo Lichtenbergova družina sili k temu? Mogoče je, da igra celó navihani Kumberg vlogo intriganta pri tej komediji?

Ves večer in vso noč so mojstru Matiji rojile podobne misli po glavi; vstal je trudnejši, kakor je bil legel spat. Nobena noč v ječi še ni bila tako mučna, kakor zadnja.

„E, gospod Matija, kaj ste tako žalostni, kakor da bi bili šele prvi dan pri nas v gostéh? Saj je vendar zadnji dan vaše nezaslužene kazni! Oh, kako bi takega dobrega moža kdo mogel grdo gledati“, vzklikne zjutraj vstopivši Košica ter poboža z obema rokama mehka lica Žlebnikova.

Toda jetnik mu ni odgovoril. Vrtar je nadaljeval:

„Jaz bi sicer najrajši videl, da bi bili za zmerom zaprti pri meni, in lahko rečem, da takega meščana še nisem varoval, kakor ste vi, srčkani moj Matijče!“

In zopet pogladi vrtar z razkavo roko Žlebnika po rami. Ta se mu je nasmejal. Neprijetni vinski duhovi so mu butnili v obraz, da je odstopil korak nazaj. Košica je dobro premislil, zakaj je treba danes hvaliti mojstra Matijo.

„Sinoči je zopet mladi Grabnar lazil tam doli pod stolpom. Toda naročil sem Špelici, da se mu nima oglasiti. In če bo le klical, pripravi naj škaf vode ter mu jo zlije tje na tilnik.“

„In Špelica — ali vas je slušala?“ povpraša smejoči se mojster.

„Slušala? Mene? Ako jo le pogledam na tešče, že jo zazebe tam notri v tistem zasirjenem koščku mesa, ki mu pravimo srce.“

„Ti si preoster, Košica! Z žensko se mora mileje postopati. Ako pa Špelica le koprni po Grabnarju, kaj hočete? Kar Bog sklene, tega ne sme človek razklepati.“

„Vi ste še mladi in se ženite, gospod Matija! Ne zamerite! A jaz sem drugačnega prepričanja. Ženski je treba le ukazovati; kdor se ž njo posvetuje, žalostna mu pravica!“

„Ej, ti ne veš, kako dobre so ženske, ker si samec!“ ugovarjal mu je mojster, dasi se mu skoro ni modro zdelo, da bi se menil z vrtarjem o takih stvaréh.

„E, ej, toda kaj bodeva midva o tem govorila, gospod Žlebnik, ker vi ste — vi ste mladi, meni pa je že lase osmukala služba. Staram se in ne vem, kako bo na stara leta. Ako mi še znižajo plačo ter mi postavijo takega mladeniča za sotovariša, kakor je mladi Grabnar, neslana mi sreča.“

Vrtar bi bil pač duška dal svoji ustam, ko bi se ne bil bal zameriti mojstru Žlebniku. Vidno se je premagoval, ko je poudarjal mojstrovo mladost, a naposled je prišel na svoje srčne želje, katere je hotel danes še jedenkrat mestnemu svetovalcu položiti na srce.

Žlebnik pa je vendar nekoliko zameril nebrzdanemu vrtarju in zato ga je začel skoro oštevati:

„E, Košica, tako slabe plače nimaš, da bi ne mogel srečno živeti. Saj še drugi živé, ki so oženjeni, nikar ti, ki si sam. Saj je to ravno tvoja največja nesreča, da nimaš žene ter tavaš sam po božjem svetu okrog brez smotra, brez podlage, brez opore. Kar prislužiš, to zneseš vse k Cividatorki. Tvoj nos je najboljši dokaz, da ne živiš tako, kakor se spodobi kristijanu. Manj pij, več mōli in ne bo ti treba zabavljati čez ves svet. Dasi me ne moreš prehvaliti, ker sem ti kupil dosti pijače, vendar sem prepričan, da boš čez mene ravno tako zabavljaj kakor čez druge. Tvoj bog je Lahovo vino in tvoja cerkev Lahova klet.“

Žlebnik se je obrnil pri teh besedah od vrtarja; ta pa je stal kakor priklenjen na tla in ni se ganil. Kakor bi ga s kropom polil, tako so ga zadele mojstrove besede, in ko bi bil njegov pridigar — recimo — Gregor Grabnar, skočil bi mu bil z obema rokama v lase. Ni bil vajen takega očitanja; govorica mladega mojstra ga je ugriznila v tisti delček njegovega srca, v katerem je še malo tlela iskrica človeškega čuta.

To je že tako, da včasih pri človeku mala besedica več zaleže kakor cele pridige, ako je izgovorjena o pravem času. V srcu vrtarjevem je čez dolgo vrsto let zopet zamigal črv kesanja in v glavi se je zasvetila iskra spoznanja. Nekaj časa je še stal na mestu, naposled pa se obrnil in odhajajoč zaklical:

„Prav ste govorili, gospod Matija! Blagor vam!“

Resnega obraza je hodil vicedomski vrtar tisti dan po stolpu, in dasi je skrivaj tudi o kvaternih dneh užival meso, tisti dan se ga ni lotil. Celó Špelici je dajal resne, a zmerne odgovore, in ko je tisto popoldne obiskala jetnika Žlebnika vdova Tramterica, čudila se je, da je vedno blebetavi in norčavi Košica tako potrtega in resnega vedenja. Celó svojemu izvoljencu je omenila to izpremembo.

„Ali ne veš, Suzana, da vsakega človeka jedenkrat sreča pamet? Nekaterega preje, nekaterega pozneje. Da bi bila Košico poprej pamet srečala, izgubil bi se bil morda pozneje. Dolgo je nespametoval, sedaj pa ga morda starost in skrb izpametujeta. Nikoli še ni dosti izkusil in ne ve, kaj se pravi živeti. Kadar ni mogel priti do pijače po pošteni poti, je sleparil.“

„Ljubi moj Matijec, ali bo naju tudi šele pamet srečala, ali pa naju je že?“ povpraša Suzana poredno svojega modrovalca.

„Naju je že, nevestica moja!“ odvrne mojster, smeje se. „Tebe je luteranski predikant izpametoval.“

„Ti mi pa prinašaš srečo, kaj ne da!“ pristavi vdova. „A kdo pa je tebe izpametoval, dragec moj?“

Žlebnik je bil malone v zadregi. Ni hotel svoji nevesti razkrivati preteklosti. Kar tako reče:

„Mene, ljuba moja, izučila je šola, a ne šola luteranska, ampak v šoli izkušnje sem se izšolal.“

„In tudi izpametoval, kaj ne da! Pa kdo ti je prinesel srečo?“

„Srečo mi šele prinese nekdo. Toda ne vem, ali je to pajčica, ki me zapleta v svojo mrežo, ali je polžica, ki nosi svojo hišo na hrbtu.“

Mlada žena se je nasmejala duhovitemu odgovoru in vstajaje s stola podala jetniku roko, rekoč:

„Hôdi za mano, ljubosumnež! Videl boš, da nisem pajčica, ki te zapletam v svojo mrežo, ampak, da sem polžica, ki nosi svojo hišo na hrbtu. Kdo ti je natvezel na uho take čenče? Res, da postane Mihajlo Deutsch samostojen, saj je to tudi zaslužil, toda o hišici moji ni bilo govora. V tej ne bo prebival nihče drugi kakor midva. Tamkaj med cveticami bova sedela: ti boš piskal na svojo ljubo piščalko, da se bo razlegalo tje onstran vode, jaz pa te bodem spremljala s svojim glasom. Mili mesec nama bo svetil in moj slavček nama bo peval. Oh, tedaj bo veselje in sreča!“

Žlebniku so se ustnice raztegnile, oči so mu gledale za odhajajočo obiskovalko in srce mu je utripalo veselo kakor otroku, ki se veseli prazniške potice.

„Danes bo konec mojega zaprtja, potem pa sem ptiček prost, dokler ne izletim v tvojo ptičnico onstran Ljubljane.“

Vdova se obrne na stopnicah ter hitro izpregovori:

„Skoro sem pozabila, da Mihajlo Deutsch namerja kupiti hišo. Meni se je pa tako zadelo, da bi bil ti voljan prodati svojo hišo. Ali ne?“

„Jaz naj bi prodal svojo hišo? Ti torej meniš, da bo za naju dovolj velika tvoja gajbica? Ko bi bila moja rojstvena hiša, ne prodal bi je za nobeno ceno. Tako pa sem jo šele kupil pred nekaj leti, in če mi Deutsch ponudi tisoč goldinarjev, kakor sem jih izplačal jaz, tedaj se bova porazumela. Tudi moja stara kuharica zmerom pripoveduje, da straši tam doli v kleti. Tako bo vsaj jedenkrat konec nje-

nega strahú. Le nekaj mi je prišlo na misel, kar mi vzbuja pomisleke — —.“

„In to je?“ povpraša vdova premišljajočega in smejočega se Žlebnika.

„Obljubiti mi boš morala, da se ne pojdeš nikdar sama hladit zvečer na svoj leseni pomol.“

Vdova se zasmee na ves glas, potegne Žlebnika lahko za uho in pravi:

„Le skrbi ti, da mi ne daš nikdar prilike hladiti se. Sv. Mihael ima v rokah meč, sveti Matija pa celó sekuro.“

Po teh besedah je vdova odhitela po stopnicah, Žlebnik pa je še gledal za njo in štel, koliko korakov je naredila po stopnicah. Vražasti vratar Košica mu je nekoč pravil, da sodo število stopinj po stopnicah naznanja srečo, liho pa nesrečo za jetnike. Ne vemo sicer, ali si je zviti vicedomski vratar sam izmislil to vražo, ali jo je kje slišal: to pa vemo, da je Žlebnik z veliko pazljivostjo štel vdovine korake, a vedel nazadnje vendar-le ni dobro, ali je bilo število korakov sodo ali liho.

Kdo bi štel tako nagle korake, in še celó ženske?

„E, ženske človeku vedno delajo zmedo“, odvrnil je pozneje nevoljni vratar, ko mu je Žlebnik pripovedoval izid svojega štetja. Na tihem pa se je smejal, češ, Košica že vé, kake zastavice je treba dajati zaljubljenim ljudem. Hotel pa je jetnika drugače potolažiti. Ko je hitro preštel z očmi pogostne gumbe na Žlebnikovem telesniku, začel je pritiskati levi kazalec svoje roke na posamične gumbe mojstrovega telesnika ter slovesno izgovarjal: „gospodar, mož, oče, gospodar — — — oče!“

Na zadnjem gumbu je bil „oče“, kakor je zviti vratar že poprej preračunal.

Žlebnik je bil vesel tega izida.

Uro pozneje ob mraku pa se je Matija poslovil od vicedomskega stolpa. Vrtar se mu je priporočal, stiskajoč v roci belo srebro, Špelica pa je pri pol odprtih vratih gledala za odhajajočim mladim mojstrom ter mrmrala:

„Oh, kako je lep! Pet ulic bi šla zanj pomest, ko bi bil moj!“

XV.

Tisto sredo pred sv. Rešnjim Telesom je imel najmlajši mojster črevljarske zadruga čez glavo posla. Najprej je moral skrbeti zase, da se je drugi dan čedno oblekel za procesijo. Hišo je moral okrasiti s svečami in zelenjem, vabiti mojstre k udeležbi pri procesiji in k slovesni seji črevljarske zadruga.

Že na vse zgodaj ga je Suhec, ranocelnik in brivec ob jednom, čedno obril in ostrigel, kuharica mu je gladila rožasto srajco, brat Gregor pa mu je izgotavljal nove sandale.

Največ skrbij pa mu je delala seja črevljarske zadruga. Po slovesni službi božji so se shajali vsi mojstri pod kaznijo in volili novega, oziroma potrdili starega „očeta“. Vprašanje je bilo, ali ostane še pri mojstru Weissu zadružna skrinja, v kateri so se shranjevala vsa važna pisma in v katero so se pobirali doneski zadrugnikov in plačane globe. Kakor se je nekdanj mojster Kumberg trudil za Žlebnika, tako je sedaj najmlajši mojster letal okrog črevljarskih mojstrov ter agitoval za Kumberga, kateri naj bi bil odslej predsednik črevljarske zadruga. Najbolj pa je veselilo mojstra Matijo, da se pri napovedani seji sprejemajo v zadrugo novi mojstri, in z jutrajšnjim dnevom utegne prenehati njegov naslov najmlajšega mojstra, katerega služba ni bila zavisti vredna.

Krasen dan se je napovedal. Nebo je bilo jasno in mesto je bilo praznično oblečeno. Vse ulice so bile okičene z zelenjem in okna je zakrivalo dišeče cvetje. Javna poslopja so krasile škrlataste preproge in raznobojne zastave.

Ljudstva pa se je trlo po ulicah in tudi tedaj se ni pogrešalo zijal, ki so opažala nepretrgani sprevod pobožnih vernikov, dragoceni ornat mestne duhovščine in zanimivo obleko javnih oblastnikov. Brezštevilne zastave raznih zadrug so plapolale po sinjem zraku, in slovesni glasovi cerkvenih pevcev so naznanjali pomenljivi sprevod: *Pange, lingua, gloriosi Corporis mysterium . . .* V presledkih je zagrmel strel iz topa in mestni piskači so zaigrali slovesno koračnico.

Sam škof Tomaž Hren je nosil Najsvetejše pod zlatookrašenim nebom iz belega damasta in njegov kapelan Peter Otava je stopal izven sprevoda z zlato knjigo v roki. Sedaj se je obrnil proti zastavonošam ter jim namignil z belo roko, sedaj zopet je osorno pogledal ministrante, ki so pozvanjali z težkimi zvonci. Tam pri zastavonoši črevljarske zadruga zagledamo najmlajšega mojstra Matijo Žlebnika, ki mu kaplja znoj raz čelo kot reditelju svoje zadruga. Mihael Deutsch pa trese za uho razposajenega pekarskega učenca. Ni mu toliko na današnji pobožnosti — kot protestantu — toda ukaz pekarske zadruga nalaga tudi njemu, da se udeležuje procesije Mojster Lichtenberg pa mogočno stopa za zastavo ter šepeče v jedno mer s svojim parom. Tudi rejeni Cividator se premika za gostilničarsko zastavo ter z modro ruto briše potni vrat. Cividatorica pa nosi težko voščenko v roki, prebira pridno jagode na molku ter zre v svojega moža, ki je za nekaj parov pred njo. Najbrže mu bode doma napovedala vse napake, ki jih je storil pri procesiji. Črno oblečena Tramterica z belim pajčolanom čita iz molitvenika ter pobožno moli, dasi ji oko

nemalokrat uide sedaj na mojstra Žlebnika, sedaj na kapelana Otavo, ki se prestopata izven sprevoda ter gledata kakor dva vojskovodje na premikajoče se vernike. Tudi Weissova Ana drži v roki molitvenik, a oko njeno se ne gane drugam, kakor v svojo mater, ki stopa nekaj parov dalje v sprevodu. Kakor se obrne mati, tako se obrne hči. Preživo vero je imela v božjo pričujočnost, da bi jo motil črevljarski reditelj.

Luke Košice ne vidimo v vrsti mestnih služabnikov. On straži doma svoj stolp. Pač pa se oblastno sučeta Grabnar in njegov sin med neposlušno množico, ki neče držati reda in vrste. Daleč se mu lesketa mestni grb na zavihanem pokrivalu in kratko bodalce mu odletuje po tankem stegnu. Sin njegov ne nosi bodalca, pač pa tem urneje suje neposlušne ljudi s svojo koščeno roko. Pogled mu uhaja največkrat na študente, ki stopajo za očeti jezuviti. Izpod čela jih gleda in prepričan je, da so se mu smejali, kolikorkrat je hitel mimo njih.

Za baldahinom samim so korakali mestni očetje. Sodnik Amšelj in župan Sonce sta jima korakala na čelu. Modro sta se držala in če je kateri mestnih očetov preglasno mislil, tedaj ga je sodnik pogledal z jeznim očesom. Župan pa je najbrže premišljal, kako bo drugi dan karal mestne služabnike po njih zasluženju. Špitalski mojster Gregor Kleben je mrmral polglasno in svetovalec Kumberg se je držal v jedno mer na smeh ter motril vernike, ki so mu prišli pred oči.

Največ pozornosti so vzbujali deželni stanovni. Kakih dvesto kranjskih vitezov se je bleketalo v dragoceni opravi na iskrih konjih, na čelu pa sta kretala deželni glavar Janez Ulrik vojvoda Eggenburški in vicedom Filip pl. Kobencel.

Ko se je sprevod zasukal s Starega na Novi trg, tedaj je vicedom pozorno motril najmlajšega mojstra črevljarske zadruga, ki se je vrtel na sredi trga ter mahal z gibčno roko premikajočim se vernikom.

„Prikupljiv mož to, celsissime capitane!“ omeni vicedom deželnemu glavarju, pokazavši na črevljarskega reditelja.

„Est, nobilis vicedomne! Škoda, da je plebejec! Tega moraš spraviti k deželnemu odboru.“

„Tisto ne, toda službo mestnega sindika bi mogel opravljati.“

„Ali črevljarskega duha ga moraš ocediti, drugače utegnejo njegovi akti dišati po smoli.“

„Lepo nevesto ima, vdovo Tramterico. Ta mu bo že pregnala vse hude duhove.“

„Tako? In pojde?“

„To vam je zamotana historija, celsissime capitane!“

„Attentus esto, nobilis vicedomne! Prezvzvišeni se bliža z Najsvetejšim“, opomni glavar in slovesen molk se razlije po viteški procesiji.

Tam pred Vodopivčevo hišo pa je Žlebni-kovo bistro oko pogrešilo mojstra Weissa. Ta je namreč izginil za trenutek iz vrste s svojim parom. Velika vročina je pritiskala, Weiss in njegov sodrug pa sta zevala žeje. Izkušnjavec v podobi Vodopivčeve zelene smerečice nad vrati ju je premotil, da sta stopila v vežo in Klara Vodopivčeva jima je postregla z rdečim dolenjcem.

Le par minut je trajal ta dogodek, toda Žlebnik ga ni prezrl in sklenil je takoj pri slovesni seji očitati očetu Weissu to pohujšanje. Temni oblaki so se zbirali nad starim mojstrom.

Ko se je pa škof vrnil v stolno cerkev in so topovi poslednjič zagromeli po prazničnem mestu, tedaj se je pobožno ljudstvo razpršilo na vse strani, rokodelski mojstri pa so se jeli zbirati vsak pri svojem združnem očetu.

Nekako ponosno je stopal najmlajši mojster proti hiši Adama Weissa, zamišljen je pretehtaval bližajočo se viharo sejo, da niti ni opazil vdove Tramterice, ki je bila onkraj trga v živem pogovoru s trgovko Ehrbarico.

Že je bilo zbranih precëj mojstrov v zbo-rovalni sobi Adama Weissa, za danes še posebno okrašeni. Hči Ana je hotela do cela pokazati svoj vkus v zaljšanju. Že vrata so bila vsa z zelenim smerečevjem opletena, in črevljarski grb z mestno zastavo se je kazal pred vhodom. Na oknih je bilo polno različnih cvetic, patron črevljarske zadruge je gledal nad očetovim sedežem po dolgi sobani, in belo očejeni stoli so se vrstili ob dolgi orehovi mizi. Ana je vedela, kje ima najmlajši mojster svoj sedež in hotela je molčé pokazati, da še vedno misli na njegovo osebo. Vsak stol je imel svoj šopek na naslonku, toda šopek na Žlebnikovem stolu je bil lepši kakor drugi. Očetov je bil sicer največji, toda najlepši je bil najmlajšega mojstra. Rdeča vrtnica je čepela v gostem rožmarinu, izpod katerega je gledalo polno zlatih penic in papirnatih trakov, ki so se stegali po naslonku. Srednji zeleni trak je bil najdaljši in na tem so bile zapisane besede:

Rožmarin ima svoj duh,
Naj bo zelen al' pa suh.

Ana je čakala pri polzaprtih kuhinjskih vratih, kdaj se pokaže podoba njenega ljubljenca. In bila je srečna, ker ga je videla. Toda tudi Žlebniku ni ušel ta pogled, in povetil je glavo, ko je stopal mimo nje v sobo. Globok vzdih iz kuhinje ga je spremljal in njegov blede obraz je bil nadahnen z lahko rdečico, ko je stopil med svoje zadržane.

Takoj je stopil do mojstra Kumberga, ki je nekaj smešnega pripovedoval drugim mojstrom. Ta pa ga je pogladil z razkavo roko po gladki bradi in smejoč se pristavil:

„Kar za poroko si, dragi Matija! Težko pa tudi ne bo za nevesto, saj je v hiši.“

Še bolj je zardel mladi mojster, a odgovarjal ni na besede odkritosrčnega prijatelja, ampak mu je namignil, da stopita nekoliko na stran.

A nista se dolgo časa pogovarjala. Pri vratih se je pokazal hišni oče ter mogočno zasedel svoj predsedniški sedež. Vsi mojstri posedejo po svojih stoli.

Najprvo je oče Weiss prečital združne privilegije. Precëj časa je trajalo to čitanje, in mojster Kumberg je parkrat zašepetal na uho najmlajšemu mojstru, ki je premišljal skrivnostni napis na zelenem traku. Opazil je kmalu izjemni šopek Žlebnikov in njegov jezik mu ni dal mirú, da ne bi podražil mladega vdovca. Zato ga je oče Weiss pokaral že med čitanjem pravil.

Ko pa je naposled prečital vse točke, tedaj je sedel, odkašljal se, pogladil gosto svojo brado, pogledal parkrat najmlajšega mojstra in vstaja je izpregovoril:

„Spoštovani mojstri moje zadruge! Zopet je nastopil častitljivi praznik svetega Rešnjega Telesa, toliko pomenljiv za naš obrt. Danes namreč zadnjikrat sedim na tem častnem sedežu in dana vam bo prilika, soditi moje delovanje in izvoliti si očeta, ki bo nadalje vodil častitljivo našo črevljarsko zadrugo. Izročam torej vodstvo današnje seje najstarejšemu mojstru in ob enem drugemu očetu ali četrtniku (Viertelmeister), priporočujoč mu, da vodi zborovanje tako, da bo današnjemu prazniku na čast, zadrugi naši pa na korist!“

Mojster Kumberg vstane in izpregovori:

„Peta točka združnih sloboščin govori, da je pri vseh rokodelskih zadrugah obično, izvoliti si izmed mojstrov „očeta“, ki mora gospodovati vsemu poštenemu rokodelstvu. Ta mora vedeti in utegniti izvrševati vse rokodelske stvari tako, da se ohrani dobri red in da se ravna in živi po sloboščinah. Zato se napové na dan sv. Rešnjega Telesa po končani službi božji zbor vsemu rokodelstvu ter se izvolita prvi in drugi „oče“ z dovoljenjem vsega rokodelstva. — Tako se glasi naše pravilo, spoštovani mojstri! in hvaležnost do našega presvitlega deželnega kneza pa čast našega črevljarskega obrta zahteva, da se natanko držimo združnih pravil ter volimo novega „očeta“. Naš prvi oče je bil doslej Adam Weiss; vprašanje torej nam je rešiti, ali naj on tudi še

dalje opravlja častitljivo službo očeta naše zadruge?

Zadnje čase se je mnogo govorilo po mestu o očetu črevljarske zadruga, toda nikakor ni bila ta govorica taka, ki bi poviševala čast združnega življenja. Ko smo pregledovali ob novem letu združno skrinjo, našli smo, da niso bile odračunjene vse globe, katere je udom naložila zadruga. Mojster Cipelj se lansko leto ni udeležil shoda na današnji dan, toda oče Weiss ni iztirjal od njega naložene mu kazni dveh funtov voska. Mojster Žavbar ni bil pri pogrebu svojega pomočnika, a kazni ni zaračunjene. Ravno tako se dvakrat ni udeležil o kvatrih črne svete maše po umrlih tovariših, a kazni za to ni plačal. Trije pomočniki se niso udeležili procesije sv. Rešnjega Telesa, a oče Weiss jih ni kaznoval do današnjega dne. Nadalje je „oče“ odgovoren za red in pošteno vedenje. A lansko leto po shodu sta pri veselici dva mojstra zapravila več, kakor je po združnih pravilih dovoljeno, namreč čez 12 kr., ravno tako je jeden izmed udov vino polijal, a kaznoval ni oče Weiss nobenega in tudi ne zadolžene škodo povrnil združni skrinji.

Toda to še ni vse, čislani združani! Mojster Adam Weiss je silno nespodobno napadel nedavno pošteno meščanko Ehrbarico, da ga je magistrat obsodil v sto cekinov kazni, a mestni svetovalec Weiss jih še do danes ni poračunal. In še več! Oče Adam Weiss je celó danes pohujšal pobožne vernike, ker je med procesijo šel pit v gostilno. Zato je moja misel taka, da Adam Weiss ni več vreden, da bi bil „oče“ črevljarske zadruga.

Mojstri so kar strmeli, in ko je Kumberg končaval svoj govor, čulo se je splošno godrnjanje. Le najmlajši mojster je molčé zrl v mizo. Oče Weiss pa se je presedal ob Kumbergovem govoru, kakor bi mu mravlje lezle po životu. Glava mu je lezla v brado in obraz je kazal podobo skesanega grešnika. Ves potr vtane in milo izpregovori:

„Pravični gospodje usmiljenega srca! Hudo je moji duši in spoznam, da sem zadnje čase mnogo grešil zoper čast naše spoštovane zadruge. Razni družinski dogodki so tako pretresali mojo dušo, da že nisem več vedel, kaj delam in zato vas prosim odpuščanja. Popraviti hočem vse, kar je zagrešila moja zmedena pamet. Torej sodite me milostno kot kristijani! To je moja prošnja!“

Očetova izpoved je ugodno vplivala na zavedne združane. Marsikdo je imel še kaj gorkega pripravljenega v srcu in na jeziku, toda Weissov nastop jim je omečil srca, in ko se je oglasil k besedi najmlajši mojster, poslušali

so ga vsi zvesto, češ, kaj hoče neki ta povedati.

„Ne brskajmo nadalje po preteklosti, prepoštovani zborovalci!“ začne mojster Žlebnik, „saj smo videli, da oče Weiss obžaluje svoje postopanje. Pač pa se predrznem jaz predlagati za prvega očeta gospoda Janeza Kumberga, dosedanjega četrtnika. Kdo ne pozna njegovih zmožnostij? Saj ima častitljivo ime mestnega svetovalca. Kdo ne občuduje njegove požrtvovalnosti? Saj ga je mestno starejšinstvo že dvakrat volilo celó za mestnega sodnika. Kdo ne bi cenil njegove lepe starosti, njegovih obilnih izkušenj in njegovega priljudnega vedenja? Vse njegovo življenje je žrtva za mesto ljubljansko in našo zadruga. Ako bi vas njegova zvedenost in njegova požrtvovalnost ne nagibala, tedaj nas silijo njegove zasluge, da mu izročimo čast združnega očeta. To je moja skromna misel in upam, da zavedni zborovalci odobré moj predlog.“

Nekaj mojstrov je prikimalo, nekaj jih je gledalo v mizo, nekaj pa jih je godrnjalo.

Mojster Cipelj, ki se je poganjal za drugega očeta, pa povabi na to mojstre, da naj zaženó vsak svoj fižolček v lončeno posodo na sredi mize. Beli fižoli so pomenili Kumberga, črni pa so bili proti njemu.

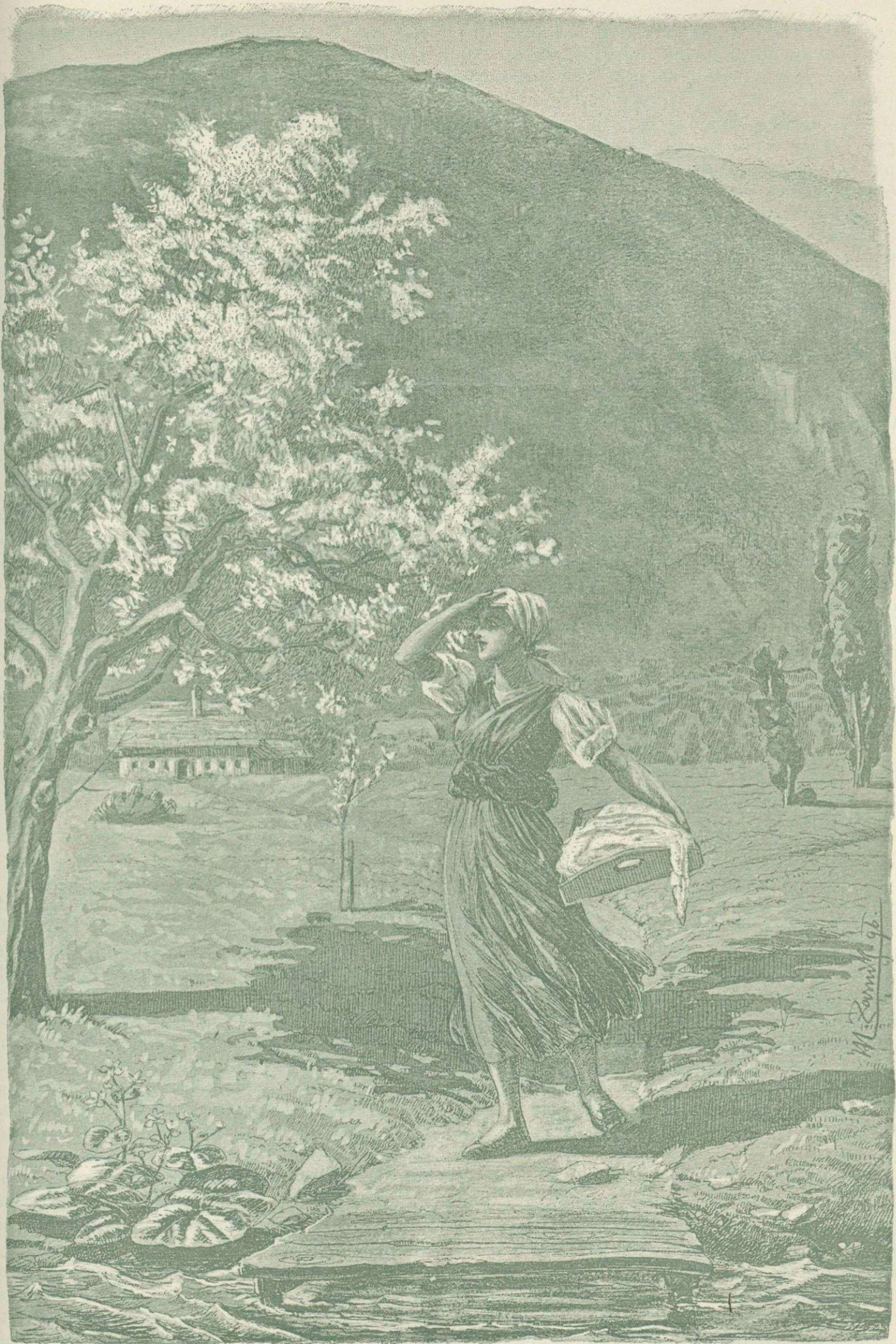
Z bistrimi očmi je meril Žlebnik roke mojstrov, ki so metale fižole v lonec, in ko je on nazadnje vrgel beli fižolček v posodo, namignil je veselo mojstru Kumbergu. In res je dobil beli fižol večino. Fižolček najmlajšega mojstra je odločil.

Mojster Kumberg, ki je doslej kazal moder obraz, vstane smeja se in reče:

„Moj dragi Cipeljček je povedal izid volitve. Beli fižolček je premagal črnega. Zahvalim spoštovano večino črevljarske zadruga za izkazano mi čast ter obetam, da hočem kot „oče“ na vse strani skrbeti za red in pošteno vedenje. Zato takoj preidemo na volitev drugega očeta in predlagam mojstra Ciplja, da njemu izročimo za letos to čast, toda pod pogojem, da še danes plača v združno skrinjo dva funta voska.“

Mojstri so se nasmejali in po dostavnem predlogu Kumbergovem so črni fižoli pomenili Ciplja. Tudi Kumbergov predlog je obveljal. Cipelj je dosegel častno, a ne pomenljivo mesto četrtnika.

Po izvolitvi je novi „oče“ takoj kazal, kar je vedel od taistega dne in kar mu je sprevodni reditelj Žlebnik napovedal. Začel je s starim očetom Weissom, ki je šel pit med procesijo v gostilno, našteval mojstre in vdove, pomočnike in učence, ki se niso udeležili procesije sv. Rešnjega Telesa ali pa niso imeli sveč

Perica. (Ilustracija str. 482.)

v roki. Predlagal jim je navadno kazen. Nadalje je imenoval imena mojstrov, ki se zborovanja niso udeležili ter tudi tem napovedal primerno globo.

Še marsikaj drugega je bilo na dnevnem redu, toda ne bomo mučili čitatelja s suhoparnimi podatki. Le toliko še omenjamo, da je bila poslednja točka „sprejemanje novih mojstrov“ in zadruga je sprejela Žavbarjevega pomočnika v mojstersko zadrugo. Kdo je bil tega bolj vesel kakor Matija Žlebnik, ki je že tako želel odložiti svojo zaničljivo službo najmlajšega mojstra! Vendar pa je bilo njegovo veselje še nekoliko prezgodno. Ostri zadružani namreč niso še s tistim dnem umestili najmlajšega mojstra. Sicer je Žavbarjev sin kot pomočnik izpolnil vse, kar je zadruga zahtevala, toda izgubil je na svojem popotovanju prepis doučnega pisma, in Žavbar je moral še dokazati, da je prepis res izgubil, ne pa prodal. Dokler pa se to ne zgodi, ima še Žlebnik opravljati službo najmlajšega mojstra.

Dasi se torej mojstru Matiji ni do cela posrečilo, vendar je bil vesel, da so Weissu dali slovo, Kumberga pa potrdili za očeta. Vrh tega je vedel, da Žavbarjeva naloga ne bo tako težka ter ni nič drugega, kakor sitnost nekaterih prenapetih zadružanov. Zato je vse jedno z veselim obrazom na povelje novega očeta tekkel pravit mojsterici Kumbergovki, da danes prinesó mojstri črevljarsko skrinjo v hišo in da

ima oče Kumberg zadružanom napraviti dobro kosilce.

Na požirek vina in masten obed zadružani niso radi pozabili, zlasti ne o tako slovesni priliki, dasi jim je bilo trdo naročeno, da naj preveč ne pijó, „zakaj od tod ne izvira nič drugega kakor zmerjanje, kletev, prepir in druge nedostatnosti“.

Ni sicer kronist povedal, kako je huda mojsterica Kumbergovka sprejela Žlebnikovo novico, zdi se nam pa verjetno, da ga je najpreje dobro oštela ter preresetala vse mojstre. Naposled pa je vendar hitro vse pozabila, in ko so mojstri slovesno nesli zadružno skrinjo s pismi in novci iz Weissove hiše v Kumbergovo, sprejela jih je jako prijazno in iz kuhinje je dišalo tako, da je oče Kumberg obstal pred durmi in jo vprašal:

„Ali je zajec?“

„E, kaj zajec, jagenjček je!“

Upokojeni oče Weiss je prišel malo pozneje in še se je ustavil pred hišo Kumbergovo in gledal na pročelje. Tako nerodno se mu je danes vse to zdelo, in ko bi bile ljubljanske hiše takrat že imele številke, gotovo bi jo bil mojster Adam Weiss dobro zapomnil. Težki so bili zanj koraki ta dan, toda kaj se hoče! — Posvetna čast je minljiva. Doseže se po velikem in dolgem trudu, izgine pa kakor vodeni mehurčki.

(Dalje.)

Materina obluba.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

(Konec.)

Dr. Stegoj je bil službeno nameščen pri tržaškem polku.

Hotel je pozabiti svojo prošlost in posvetil vse svoje moči službenim opravilom. Njegovo sposobnost so cenili predniki, vojaki pa so ljubili prijaznega zdravnika. Govorili so, da ga čaka še lepa bodočnost.

Tisti dan potem, ko se je vrnila gospa Beauchampsova, prišel je tržaški polk v Potočje, kjer je imel prenočišče na poti k velikim vojaškim vajam.

Z Melanijo sta se pred poldnem vrnila iz župnišča, kjer ju je postarni gospod jako prijazno sprejel, vprašal o tem in onem, postregel kakor je mogel, ali omenjenih listov jima vendar ni izročil, marveč obljubil, da jih prinese kmalu popoldne sam h Kalinu. Tolika postrežljivost jima je bila všeč, in Zalici tudi ni bilo mnogo do sporočil bivše dovilje.

Mati in hči sta šli po kosilu na vrt, tudi stari Kalin je prilezel za njima. Po vasi je že ropotal boben, otroci so leteli skupaj mnogo brže kot kadar zvoní k maši, ljudje so postajali na poti in na pragih, da bi videli prihajajoči polk. Koliko veselje, ko je udarila godba veselo koračnico! Otroci in starejši ljudje so priznavali, da znajo ti mnogo bolje kakor vsi godci skupaj, kolikor jih zmore vremenska dolina na dan cerkvenega opasila; mladino so pa pête tako ščegetale, da bi bil marsikateri drznež kar pograbil najbližje krilo in se zavrtel z njim — ko bi bilo kaj prostora. A danes je šlo tesno, zakaj vojakov je bila potoška glavna ulica tako natlačena, da se je človek tudi posamič hodeč komaj ognil.

Naši znanci so gledali s Kalinovega vrta na cesto, ki se je vila pod vrtno ograjo. Koliko različnih obrazov in vendar tolika jednoličnost! Koliko prahú in koliko žejnih grl v poletni

vročini! A slovenski fantje se niso strašili, marveč v posameznih oddelkih so se šalili in smejali. Godba utihne, vojaki se ustavijo in začno trumoma razhajati se po hlevih, skednjih in podstrešjih, kamor jih je naselila gostoljubna roka. Častniki so krenili pred vaško gostilno, kjer je imel danes polne roke dela, kdor je le hotel. Hribarjev Janez se je ponosno premikal z belim predpasnikom od mize do mize in se bahal z znanjem nemščine, kolikor mu jo je namreč še ostalo izza vojaških let. Mož se je vedel tako kakor prva glava v vasi. O, ko bi bil Janez vedel, kaj se je v tem času godilo pri Kalinovih, bil bi se molčé zasukal in hitel pozdravljat svoje drage znanca.

Gospa Beauchampsova je stopila v bližnjo senco poleg očeta, Melanija se je pa igrala s cveticami nekoliko bliže ograje. Kar se pripelje mimo vojaški zdravnik in za njim še jeden. Kaj je pa to? Bil je dr. Stegoj. Gledal je in gledal, ugibal in se prijemal za čelo. Sam sebi ni verjel: ali je deklica za vrtno ograjo neznana prikazen, ali niso njegovi čuti popolnoma v redu. Morda je to le odsev nekdanjih dnij? In zakaj prav tukaj, pri Kalinu? Kako je to? — Prej kakor se je dobro zavedel, kaj počenja, bil je preko ograje poleg Melanije na vrtu.

„Gospodična, vi tukaj?“ vzkliknil je francoski.

„Gospod Stegoj! Jaz sem.“

„Tukaj sem, gospica, pa ne vem, da-li sanjam, ali je resnica, kar se godi okolu mene. Tu je bil nekoč moj dom.“

„Tako! Pojdite z menoj, popeljem vas k materi!“ vabila ga je deklica vsa srečna. Obrazek ji je ljubko žarel od vznemirjenosti in veselja. Josip se je rad udal njenemu pozivu, dasi še vedno ni mogel prav razločiti stvarij in položaja.

„Vidiš, mama, jaz sem vedela, da si me hotela prevariti. Moje srce je govorilo resnico. To je gospod doktor Stegoj, prijatelj mojega pokojnega očeta. Seznanili smo se na Rivijeri, kar ti gotovo ni neznano.“

Ob njegovih roki je slonela Melanija, in lahko rečemo, da bi težko našel na vsem svetu lepši par, kakor sta bila v tem trenutku naša znanca.

Gospa je pogledala in se prvi hip celó nasmehnila, potem je pa obrnila obraz v stran, kakor da ju ne vidi in ne sliši.

„Mama, gospod doktor te želi poznati.“

„Doktor Stegoj!“ je zavpila, da je moralo vsakomu pretresti živce, — „Josip, moj sin in ti, ti nevrednica, me nisi slušala, ko sem slutila nesrečo! Ali so se tudi nebesa zarotila zoper mene? O, strani, strani!“

Josip ni mogel spoznati dozdevne svoje matere, a ko je videl očeta Kalina, ki mu je

od začetka prijazno namigaval, potem pa stopil k obupajoči, nezavestni ženski in klical: „Zalica, Zalica, moja hči! kaj ti pa je, Zalica?“ ondaj so se mu odprle oči. Melanija je zakrila lice z rokama.

„Oprostite, gospa, to je velika pomota. Moja pokojna mati mi je sporočila na smrtni postelji — —.“ Toda Josip ni mogel končati. Melanija je hitela materi pomagat iz nezavesti. Sklonivša se nad blede obraz materin je dejala: „Gospod doktor, najina pota gredó narazen. Sram me je — —“ jok jo je premagal in nehoté je stisnila glavo na materine prsi. Tisti trenutek pa stopi k njim župnik. Prišel je s Sašino ostalino — prepozno.

Ali naj opišemo grozo, nesrečo in obupnost, ki so divjale v duši gospe Beauchampsove? Ne moremo. Kdo je že preiskal vse tajnosti materinskega srca? In njeno srce je čutilo globoko rano, rano, da je prevarjena za vse, kar je imenovala nekdanj najdražje na svetu. Z grozno težo se je udrlo na njo bitko spoznanje, kako boli, kako skeli neposlušnost lastnih otrok; slutila je pa tudi, in to je bilo najhujše, da se menda prav v tem neprijetnem trenutku izpolnjuje materina obljava. Ta prebridka resnica jo je skoro potrla. Zadnjih besed Josipovih ni slišala, in ko bi jih tudi slišala, ne bi jih bila umela. Prenesli so jo v hišo in poslali po zdravnika. Dr. Stegoj je hotel sicer pokazati tudi tukaj zdravniško spretnost, ali ona ga ni marala videti.

„Pojdi, beži od mene, ti nesrečni otrok! Groza starišem, sramota soseski!“ Tako ga je podila od sebe. Pri njej se je mudil župnik, jo tolažil in miril, a vse zastonj. Žalostno je odšel dr. Stegoj in stopal, prenašaje svojega življenja težo tako, kakor nosi pregnani dolžnik lastno imetje k svojemu upniku. Zdelo se mu je, da ne more dočakati drugega dne, ko mu bo odriniti s polkom naprej. Najnovejše dopolnilo sovražne svoje sreče je sporočil prijatelju Bohuslavu v Prago.

Melanija je takoj po prvih dogodkih zbežala od matere v svojo sobo, tam se naslonila na posteljo in ihtela. Hišna, ki je bila odsotna med vsemi dogodki ter brezskrbno pasla oči z drugimi vaščankami, poslušajočimi vojaško godbo, vrnila se je, ko je že odhajal dr. Stegoj iz hiše, kjer je preživel mladostna leta. Srečala ga je na dvorišču in se tako prestrašila, da bi bila kmalu zbežala. A ni se zbala njega, marveč njegovega obraza, ki je bil mrtvaško bled. Bila je to ona deklica, ki je bivala z Melanijo še v Nizzi. Hitela je po stopnicah naravnost v sobo, kjer je bivala Melanija, toda vrata so bila zaklenjena.

„Odprite, gospica, odprite brž. Nekaj novega! brž, brž, prosim!“

Deklica znotraj je mislila, da ji pové zopet novo nesrečo o materinem položaju in naglo odpre.

„Mademoiselle, oni doktor je tukaj iz Nizze.“

„Naj bo, pusti ga!“

„Gospica, vi tako, pa zakaj?“

„Tega ni treba tebi vedeti še sedaj, zveš pozneje.“

„Gospica, pa tako lep človek in v vojaški obleki. Vi se motite, ali mi ne verjamete?“

„Nisi prav videla. To je moj brat.“

„Mon Dieu“, čudila se je hišna, „vaš brat, pa tako mrtvaško bled!“

Melanija ji ni več odgovarjala, marveč zopet stisnila glavo na blazino in jokala. „Oh, zdaj ga izgubim, jedinega brata izgubim. Te sramote ne prenesem, vem, da ne. Ko bi ga vsaj ne bila videla več, koliko lože bi mi bilo!“

„Kako so čudni ti ljudje“, mislila si je hišna in šla iz sobe, a ljudje so se ji zdeli še čudnejši potem, ko je našla svojo gospodinjo na postelji brez zavesti, okoli nje pa same neznane obraze, katerih ni razumela, pa tudi oni niso nje. Prišel je zdravnik in potrdil, da trpi gospa na hudem vznemirjenju živcev. Govoril je, da se utegne bolezen obrniti še prav na zlo. Bolnica bo nekaj časa kakor iz uma.

Tako se je zgodilo.

Sleharni dan jo je obiskoval domači župnik, a minulo je nekaj tednov prej, nego je mogel ž njo govoriti zaupno in jasno o dr. Stegoju in njegovi materi. Melanija ni smela k materi med boleznijo, zakaj, kakor jo je pogledala, povrnile so se ji prejšnje muke in zmešano govorjenje o neslišani sramoti. Z domačimi se ni mogla zmeniti besedice, le hišna ji je donášala poročila o materini bolezni.

Ko bi bila ubožica vsaj mogla zvedeti, kaj sta se zmenila stari Kalin in Josip Stegoj tisto jutro, kadar so odhajali vojaki.

Dr. Stegoj je moral takoj za polkom k manevrom na Pivko, vendar je prej poslal po očeta Kalina ter mu moško in udano potožil svojo nesrečo, hoteč s tem ženskima polajšati neprijetne slutnje. Govorila sta dolgo, dolgo . . .

Stari mož je imel solzne oči, rekel pa ni besedice do konca Josipove povesti.

„Tako je, oče! Jaz sem oni nesrečnik“, končaval je dr. Stegoj, „ki sem s svojo vzgojo — sicer neradovoljno — napravil vam toliko lepih novcev. Nekaj sem sicer dosegel ž njimi, ali povrniti, ljubi moj oče“, je hotel reči, pa je popravil: „ljubi moj prijatelj, ne bom mogel vsega nikoli. To mi teži dušo, jedino to.“

„Gospod doktor, prosim —“ je začel Kalin, toda Josip ga je prijel za roko in dejal: „Imenujte me rajši pritepenca in usiljenca, samo ne tega, kar sem postal z vašim denarjem. Le to

vas prosim, ne jezite se name. Očeta nisem poznal nikoli, le vas sem smel tako nazivati, in srečen bodem, če mi obljubite, da ne bodete hudi name.“

„Ti nisi ničesar kriv, dragi —“ zareklo se je Kalinu, kateremu je ugajalo Josipovo govorjenje, da mu je zadovoljno stiskal roko.

„Stokrat srečen bom, ako vas bom smel tudi poslej nazivati očeta. Vsaj to mi dovolite, samo ta spomin na lepe dneve, katere sem nevedno preživel v vaši družini.“

„Torej Josip, če te smem tako nazivati, ne toguj zaradi tega. Ti si vrl človek!“

„Uslišite mi samo jedno prošnjo, oče. Izročite gospici Melaniji to-le pismo. V njem je vse in samo tisto, kar sem vam povedal sedaj; ako bi ga pa ne hotela sprejeti, shranite ga sami. O svojem času vam bom pisal, da mi je vrnete.“

Obema je bilo zljajšano, ko sta se ločila.

„Med nama ostane vse, kakor je bilo nekdanj!“

„Kakor nekdanj, da! Z Bogom, oče!“ — „Z Bogom, Josip! Srečno!“

Josip je skočil na voz, zunaj na dvorišču se je pa oglasil Hribarjev Janez in zavpil na starega Kalina:

„Oče, ali je veljala moja, kaj? Jaz še nekaj vem pri — moj — dunaj! Sedaj pa spat, sinoči smo natakali. Linksum, marš!“

Mož se ga je bil navlekel na vse zgodaj, in sicer danes na veselje, ker je vohal okoli vseh oglov Kalinove hiše in slednjič res iztaknil, kar je iskal — namreč resničnost svojemu sumničanju.

Ko je prišel Kalin domov, našel je Melanijo v kuhinji in ji dal Josipov list. Ona je pogledala znano pisavo, pa, kakor da jo je prešinila električna iskra, se je stresla, in v tistem hipu je drobni listič že oblizaval brezobzirni plamen. „C'est un malheur!“ je mrmrala deklica in skrivala solze.

Kalin si ni mogel pomagati.

Mesec kimovec je deloval tisto leto z vsemi silami. Vročino in prijetne noči je zamenjal z burjo in ponočnim hladom; gore in livade je pa ogrnil z dolgočasnim rjavim plaščem. Kri-lati pevcji so šli z naših poljan iskat toplejše domovine; le kos, brinjevka in nenasitni vrabec so imeli o trgatvi po vinogradih svojo gostijo.

Gospa Beauchampsova je že skoro okrevala. S hčerko sta se sprehajali vsako popoldne v okolici ali sta pa hodili za trgači in nadomeščali očeta pri delavcih. Veliko opravila sta imela oče Kalin in gospod župnik, da sta prevarjeno mater polagoma spravila na pot treznega pre-mišljevanja. Seveda se je stvar razvijala le počasi. Zdravnik je namreč priporočal največjo previdnost. Danes ji je prišel župnik povedat

kaj malega, jutri jo je oče privajal na to, da je zopet mislila na hčer, skratka: šlo je tako počasi, kakor da učimo malega otroka hoditi.

V šestih tednih je vendar spoznala, da se stvari za sedaj ne dadó več predrugačiti, da je Josip Stegoj nedolžen in pa, da ni bil najslabši gojenec na svetu. Bala se je to stvar samo hčerki naravnost priznati.

In Melanija?

Toliko trajnih, tako različnih in silovitih vtiskov skoro ni mogla prenesti njena duša. Ako je prve dni žalovala zastran sramote in nesrečne materine ljubezni, žalostila se je pozneje po izgubljenem jedinem bratu na svetu; sedaj se je pa stvar tako zasukala, da je izgubila vse, vse . . . Materi se je bala spomniti njegovo ime.

Neki dan sta se sprehajali daleč čez primorsko mejo po cesti ob levi strani Reke. Blizu njenega izliva v podzemeljske votline škočijanske sta se ustavili in motrili naravno čudo, kako se voda izgublja v kraški svet. Strašne čeri se tam dvigajo iz vode in iz groznih jam, katere je tekom stoletij izjedla Reka. Kraj je skalovit in neprijazen.

Gospa Beauchampsova je srpo zrla v brezdanje globine in temne prepade, kakor da vidi v njih svojo lastno minulost. Koga ne bi nadlegovale temne misli ob tem prizoru! Melanija je z grozo v srcu opazovala svojo mater in se kesala, da sta sploh zašli v ta kraj.

„Moja ljuba hči“, je začela, „ozdravela sem, hvala Bogu, ozdravela od dveh boleznij, a še nekaj mi teži srce. Glej“, — hčerka se je stresla kakor šiba, — „glej“, je dejala, „kakor je Bog tej-le vodi določil tek, da se po skrivnih potih podzemeljske kraševine bliža morju, tako je tudi določil tek vsakemu človeku v življenju. Neskončno modro vodi naše življenje, — modro in pravično —“

Še vedno je gledala v brezno temnih vodá in pripovedovala Melaniji zgodbo svojih mladih let, zgodbo svoje pregrehe. Ni trenila z očesom, da bi videla lastno hčer. Srce ji je bilo tako polno, in jezik je razlagal njene srčne tajnosti. Melanija se je sklonila k materi in jo strastno stisnila z obema rokama okolu vratú, kakor bi se bala vsak trenutek izgubiti jo; mati pa kakor da ne sliši in ne vidi, je pripovedovala toliko časa, da je usahnil vir njeni povesti . . .

In še dolgo je potem molčé strmela v temno vodo.

Slednjič se vzdrami kakor iz groznih sanj, pogleda okolu sebe in pogleda tudi Melanijo, kateri so dogodki zadnjih dnij ostavili v vsi unanosti sled tihe otožnosti.

„Ali si že poslala dr. Stegoju zapuščino njegove matere?“

„Ne, mama; jutri mu mislim poslati. Pa kaj vprašáš za to?“

„Sporôči mu tudi moj pozdrav in reci, da želim, naj vestno izpolnjuje oporoko svoje matere. Vsi se moramo pokoriti neumornim ukrepom božje previdnosti.“

„Mama, ti si tako dobra!“ — Melanija je prijela materino roko in jo poljubovala . . .

Ondaj sta prav tam mirno priletela dva divja goloba ter sfrčala naravnost v svoje dupline nad vodo; gori visoko v zraku je pa ponosno krožil jastreb ter nemirno gledal sem ter tje, a niže si ni upal.

Ženski sta se dvignili in krenili domov.

* * *

Ko je nova pomlad odela naravo s cvetjem in zelenjem, ko je taščica zopet mirno žgolela na Kalinovem vrtu in je kos z družino že vzgojil in razpeljal prvi zarod, tedaj sta se odpravljali gospa Beauchampsova in Melanija v Aleksandrijo in celo v Suez uredit še neke dedinske stvari po pokojnem inženirju Beauchampsu in pridružil se jima je še dr. Stegoj.

Tudi letošnjo zimo sta bila z Melanijo na Rivijeri — dovrševala sta ženitovanjsko popotovanje, ž njima je bil tudi dr. Bohuslav grof B., ki je potem spremil mlada poročenca celó do Trsta ter se tam prisrčno poslovil s pobratimom in njegovo družico. Obljubil je, da se vrne še na slovensko zemljo ter na tistem pošepnil Josipu na uho: „Kadar bode te praznovali prvo rodbinsko slovesnost.“ Dr. Stegoj je pogledal prijatelja z zadovoljnim nasmehom ter mu slednjič segel v roko, želeč mu vso srečo v lepi češki domovini.

Težko je pustil stari Kalin tako drage znance v tuje kraje, a ker ni bilo drugače, udal se je in naročal Josipu:

„Dejte, dejte, vrnite se kmalu; po potu pa úči Josip svojo ženko slovenskega jezika. Saj veš, starost gre na otročje, in jaz bi se prav rad tudi ž njo kaj zmenil. Boš, kaj ne? Če me več ne dobite med živimi, pa molite zame. Meni se je sreča nasmehnila na stare dni. Hvala Vsemogočnemu za to!“

Šli so.

Potovanje je bilo za vse tri jako veselo in srečno. Dr. Stegoj skoro ni vedel, ali bi se bolj zanimal za nenavadno prirodo in za ljudi, ali za svojo ljubo ženko. Vendar je vleklo vse potnike hrepenenje, da pridejo kmalu zopet domov v Potočje.

In vrnili so se . . .

Dr. Stegoj se je nastanil v Potočju, kjer je vršil dolžnosti svojega stanu, pomagaje ubožnemu ljudstvu. Lepo je bilo življenje pri „očetu“ in ljubljeni tašči. Melanija se je pa pridno učila

slovenščine ter se čudila njeni lepoti. To je bilo staremu Kalinu največje veselje, da je mogel s svojo vnukinjo po domače kramljati. Bog mu je pustil uživati še dokaj let.

Ako so vsi štirje tako zložno kakor jedna sama družina sedeli na vrtu in se zadovoljno pogovarjali, pa je šel mimo Hribarjev Janez — sedaj že osivel mešetar — obrnil se je molče „linksum“ ter krenil v drugo stran.

Na koncu smo!

Nam znane osebe vse še živé in se spominjajo minulih časov, ko jim je usoda črtala življenje v ostrejših potezah. Celo Bohuslav in komtesa Boženka sta jih obiskala, ko so prišli Čeli med brate Slovence. Kmalu potem je

štela Kalinova hiša jednega človeka več in dr. Stegoju nov dokaz, da ga Bog in sreča nista ostavila.

Tisto leto pozneje o vseh svetih je dala postaviti Zalica pokojni materi na grob nov spominik, na njem so pa bile vklesane besede, katere je zložil dr. Stegoj:

Pozdrav Vam zadnji — draga mati,
V solzah izročam — Bog Vam plati
Dobrotno vse stotisočkrat!
Le skušnja trda, ne poguba,
Mi bila Vaša je obljuba,
Srce mi Vaše vrtec zlat.
Prosíte tam na rajski trati,
Da vídimo se, draga mati!

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.)

(Dalje.)

48. Prevelika ljubezen — gotova bolezen. Ubogi Dolnik! Smola! — Pamet boljša ko žamet. — Pred Levstikom! Puškin. Nove želje. Pesnik v drevoredu. — Žalostna novica.

. . . *prosenca* . . .

Mili prijatelj! Pa si res radoveden, vse hočeš vedeti. Kako sem se imel o božiču doma? Potico, katero so mi mati spekli in dali za pot, sem že pospravil; ta me je par dnij spominjala še dóma, potem pa so prišle druge skrbi. A ti hočeš vsekako, da ti kaj sporočim. Bodi! Vedi torej, da sem skoro vse počitnice pretičal doma, za pečjo. Zakaj? Bilo je takoj prvi dan počitnic; doma smo se bili vse pogovorili in izprašali, in tako sem mislil, da prav storim, če stopim k sedmošolcu Franu, tovarišu in rojaku svojemu, vprašat ga, če se je že kaj odpočil od pota; saj to veš, da hodiva na počitnice vedno skupaj. Dobil sem ga pri mizi, pišočega. Sam ne vem, zakaj, a poznalo se mu je, da je v zadregi. „Komu pa pišeš?“ vprašal sem. Ni mi odgovoril, pač pa mi je molče pokazal zavitek, na katerem je bil naslov: Cenjenemu gospodu Antonu Skalcu, šestošolcu, sedaj na počitnicah . . . Vedel sem dovolj! Moj tovariš Fran in Skalec sta neznansko prijatelja. V Ljubljani stanujeta skupaj; o njiju se res lahko reče, da sta „una anima in corporibus duobus¹⁾“; toda kaj takega bi si ne bil mislil nikdar, da niti jeden dan ne moreta živeti drug brez drugega, ali vsaj tovariš France ne

¹⁾ Jedna duša v dveh telesih.

more živeti brez Skalca. Glej, komaj sta se ločila, pa mu že piše! — Kako čudno je pač srce človeško! Za kar se vname, k tistemu vleče in goni in tira vse naše želje in misli in čustva. — Fran je bil globoko zamišljen v pisanje, zato se mu ni ljubilo govoriti z menoj. Kaj sem hotel? Pustil sem ga in tiho — odšel. Odšel tudi z neko otožnostjo; zakaj, kolikrat od prvih ur, ko sem začel hoditi z njim v Ljubljano, pa do danes, kolikrat sem mu pokazal, da ga ljubim kot svojega prijatelja, pa ni maral zame, — tega pa ljubi tako goreče! Oh, kolikrat sem bil žalosten radi tega! Kolikrat sem si želel: da imam saj jednega prijatelja, ki bi me ljubil, o kako bi ga hotel ljubiti tudi jaz, toda kdo mara zame? In oni dan se mi je zdelo, — oprosti, Josip! — da si me zapustil tudi ti, in da ga ni srca, ki bi bilo zame, in šel sem domov, spominjajoč se po poti Prešernovega izreka v krstu pri Savici:

Ne združenja, ločitve zdaj so časi,
Vsak sam naj šel bo skoz življenja zmede —

in prišedši domov, sem se vsedel za peč ter vzela v roko staro, staro rusko slovnico, katero je spisal neki dr. Tappe za Nemce, posodil pa mi jo je alojznik Potnik, ki jo je dobil v alojzijeviski knjižnici. To knjigo sem premleval in študiral vsak dan. K Tometovim nisem šel več. Takó sem pozabil svoje gorje in se tolažil s staro resnico, da je prevelika ljubezen — gotova bolezen, in delal sem si pogum, češ: če nihče ne mara zate, pa bodi sam, kakor volk v gozdu! Punctum! —

Vrnivši se v Ljubljano, mahnil sem jo takoj v stanovanje. Toda kako žalostno novico sem zvedel! Sošolca Dolnika, ki je z menoj stanoval, ni več. Vse mu je odpovedalo službo: roke, noge želodec, vse . . . Nekega dné med počitnicami je obstal kmetiški voziček pred našim stanovanjem; Dolnik se je vsedel k vozniku, ki ga je odpeljal domov . . . Še poslovala se nisva drug od drugega, le pozdrav mi je pustil. Najbrže se ne bova videla več . . . Ubogi Dolnik!

Sreče si to leto ne obetam mnogo. Prvo uro v novem letu nam je prinesel Franzl prošnje, katere smo bili oddali za razne dijaške ustanove. Jaz sem bil prosil za petero takih ustanov, in ono uro mi je razrednik vrnil vseh pet prošenj z vsemi prilogami vred. Z veliko častitljivostjo sem jih vzel v roko ter tehtal, tehtal, če je katera kaj težja nego je bila prej, ko sem jo oddal, toda vse so bile prav tako lahke ko prej. Gledam torej, gledam, če je zadaj kaj zapisano? In glej! bilo je zapisano: Anderweitig verliehen, drugam oddana —, spodaj pa podpis: Smolej. Pogledam drugo: isti dve besedi, tretja, četrta, peta, na vseh isti odgovor: anderweitig verliehen — drugemu smo jo dali. Nekoliko za malo se mi je že zdelo, zakaj že od prve šole prosim za štipendije vsako polletje, pa nimam te sreče, da bi jo dobil. Kaj hočeš? Smola je smola! Ej, potolažim se pa tudi hitro, kar s Prešernom, ki pravi:

Sem videl, da svoj čoln po sapi sreče,
Komur sovražna je, zastonj obrača;
Kak veter nje nasproti temu vleče,
Kogàr v zibeli vid'la je berača . . .

Zbôdlo me je sicer to, ko sem videl, da se pri ustanovah gleda večkrat le na „protekcijo“, ali priporočilo mogočnih oseb, ne pa na pridnost, potrebnost . . . Toda, kaj ti bom čenčal? Veš, kaj pravi Šenoa?

Oj budi svoj!

— — — — —
Ti skùpi pamet, upri zdrave ruke,
I budi svoj!

Saj tudi ni taka sreča, štipendij! Marsikomu je v nesrečo. Lani je dobil naš sošolec Devetak ustanovo za 168 gld.; sedaj je fant — potepuh. Zakaj? Denarja je bilo preveč, pameti premalo. Potegnil je najedenkrat 84 gld., ne da bi bili stariši kaj vedeli. Nekaj je res dal gospodinji, drugo pa je obranil zase. In kako se je živelo! Najprej je kupoval samo sladkarije, tam v tistih temnih Lingerjevih ulicah; po sladkarijah je bil žejen, treba je bilo vinca; in začel je hoditi v gostilno, šole pa se je bal, ker se ni več učil. Slednjič mu je bila pretežka, obesil jo je na

kol. Zašel je med navadne „žganjarje“ v Pihlerjevi kleti, dijak, ki je nekdaž prestavljal Cezarja in lomil grške aoriste! Sedaj se klati po Ljubljani; jaz ga nisem videl že dalj časa, a to pravijo, da je silno zanemarjen: obleka raztrgana, obraz ves umazan, lasje nepočesani, in še to pripovedujejo, da vedno miga z ramami, ker ga grizejo uši. Kje spi, tega nihče ne vé. Bajè po kozolcih zunaj mesta. In v tem mrazu! Kaj ima nesrečnež od ustanove? Samo jedenkrat jo je potegnil, pa je znorel! Ej, pamet je vendar-le boljša ko žamet. Mar bi bili še njemu zapisali, kakor so meni: „Anderweitig verliehen!“ Zato si pa midva z Grudnom čisto nič ne storiva iz tega, da nimava štipendij; prvega, ko potegneva tiste krajcarje od instrukcij, greva k Permetu na Homerovo, domov gredé jo pa zakroživa, seve, bolj na tihem, da naju ne sliši policaj:

„Men' vse jedno je,
Al' mam dnarce, al' pa ne:
Imam dnarce,
Pijem vince,
Nimam dnarcev,
Pijem vod'co.
Men' vse jedno je,
Al' mam dnarce al' pa ne.“

Pa nikar ne misli, da je to vsak dan, saj pravim: samo prvega, ko je več drobiža. Prava filistra, kaj ne?

Dà, pa skoraj bi bil pozabil nekaj zanimivega! 3. t. m. sem stal pred — Levstikom! Kaj je bilo? Petošolci, to veš, imamo že dovoljenje, da si smemo izposojevati knjige iz licejalne knjižnice. Nekateri so preleni in ne čitajo nič; drugi beró le Gerstäckerja, ki tudi ni nič; no, so pa tudi, ki pridno študirajo Walter-Scotta, katerega priporoča Jurčič, Auerbacha, čegar *Dorfgeschichten*, *Auf der Höhe*, *Das Landhaus am Rhein* je sošolec Zagozdnik prečital najmanj po dvakrat, dalje Spielhagena, Hackländerja i. dr. A jaz, veš, kaj sem jaz napisal na listek? Puškina! Slovnice sem se naučil za silo, sklenil sem torej približati se velikanu ruskega slovstva. Pri gospodu razredniku je šlo gladko; podpisal mi je listek brez ugovora. Sedaj pa v licejalno knjižnico, pred Levstika! Srce mi je utripalo. Bog vé, če ne bo zaróhnel in me zapodil, odkoder sem prišel! Pogum velja. Odprem vrata, približam se počasi do peči ter pomolím g. Levstiku listek s Puškinovim imenom. Levstik vzame list, pogleda — pogleda mene —, pogleda, začudi se, kakor bi ne verjel svojim očem in reče s trdim glasom: „Ka-aj?“ Stari gospod, načelnik knjižnice, je zapazil, da ni nekaj v redu, ter je vprašal z nevoljnim glasom izza bukev, med katerimi je bil zarit

kakor krt: „Was ist denn?“ Levstik pa je povedal na glas, kakor ima navado, da me je vse pogledalo, kar jih je bilo v knjižnici: „*Einer aus der Quinta will den Puškin lesen!*“ Stal sem kakor okamenel. Sram me je bilo, da sem se drznil prositi Puškina — v izvorniku, pa šele petošolec! Že sem jo hotel pobrati skozi vrata, ko me Levstik pomeri še jedenkrat od nog do glave, potem pa, rekši: „Počakajte!“ odide v veliko dvorano, kjer je knjig na tisoče Kmalu se vrne z lepo vezano knjigo v roki. Molcé mi jo podá. Bil je Puškina prvi zvezek, kjer so pesmi. Priklonil sem se mu ter odhitel. Kdo je bil srečnejši od mene? Kar letel sem domov. In doma, ne morem ti povedati, s kakšnim čudnim strahom sem odprl knjigo. Moj Bog! rusko, in največji pesnik! Komu ne bi srce hitreje bilo v prsih v takem trenutku? Bil sem ob cilju svojih želj in hrepenenja: Puškin v mojih rokah, — duša, kaj hočeš še več? Kakó mi je minil oni večer, sam ne vem; toliko pa pomnim, da druge knjige nisem pogledal, in pa to je znamenito, da mi je gospodinja dvakrat ugasila luč in me zapodila spat, pa sem jo dvakrat zopet prižgal, dokler mi ni tretjič zapretila, da me drugo jutro izžene iz stanovanja, ako ne slušam. O sitna, prozajiška godrnjavka, ki drugega ne pozna nego „kofé“ in jezikanje! Polovico knjige sem pa navzlic temu prečital takoj prvi večer. Šlo je še precej gladko, seve, brez slovarja; kje ga bom dobil, berač? Jedna pesem Puškinova zlasti mi ne gre več iz spomina, in sicer njegov *Pevec* (Пѣвецъ). Glasi se tako-le:

ПѢВЕЦЪ.

Слы́хали-ль вы за ро́щей гласъ́ ночной
Пѣвца́ любви, пѣвца́ своей печали?
Когда́ поля́ въ часъ́ утренній молчали,
Сви́рѣли звукъ́ уны́мый и простой
Слы́хали-ль вы?

Ветрѣ́чали-ль вы въ́ пустынной́ тѣмѣ́ лѣсной
Пѣвца́ любви, пѣвца́ своей печали?
Слѣ́ды ли слезъ́, улы́бку-ль замѣ́чали,
Иль тихій́ взоръ́, исполненный́ тоской,
Ветрѣ́чали-ль вы?

Вздо́хнули-ль вы, внима́я тихій́ гласъ́
Пѣвца́ любви, пѣвца́ своей печали?
Когда́ въ́ лѣсахъ́ вы́ юношу́ видали,
Ветрѣ́чая́ взоръ́ его́ потухшихъ́ глазъ́,
Вздо́хнули-ль вы?

Še tisti večer sem jo znal na pamet, pa tudi prevêl sem jo. Sam spoznam, da prevod ni čisto za nič, vendar, da boš pesem bolje umel, naj sledi i on.

Pevce.

Li čuli ste za logom nočni glas
Ljubezni svoje pevca in pečali?

Slobodni, tožni zvok piščali,
Ko polja so molčala v jutra čas,
Li čuli ste?

Dragi! spodtikaš se morda nad besedo „pečal“, katero sem pustil, kakor je v izvorniku. Menim, da ni težko umevna: pomenja žalost, boleost, skrb, kakor če mi pravimo: peče me; ker pomenja tudi skrb, si lahko razlagaš, zakaj Rusi imenujejo ministra „popečitelja“, ker ima menda mnogo skrbij, ki ga pekó noč in dan. Sicer pa sva bila z Marnom prišla jedenkrat navskriž pri neki domači nalogi; tedaj mi je namreč očital, da rabim preveč ptujk, zlasti ruskih, v svojih izdelkih, pa da to ne gré, ker je spis tem lepši, čim bolj po domače je zakrožen in čim umevnejši je. Kje ima Slomšek kaj ptujk? Kako je vse domače pri njem! Od njega naj se učimo pisati! Že sem si na tistem mislil: Marn je starokopitnež; — tu mi je pa navêdel Prešernov sonet:

Ne bod' mo šalobarde! Moskvičanov
Gorenjci moji! knjige mi berimo,
In kar nam všeč bo, uzmat' se učimo,
Od bógamejev na meji Otomanov!

Iz kotov vseh od Skjaptrov do Šamanov
Tak, kakor srake gnjezda skup nosimo
Besede ptuje, z njimi bogatimo
Slovenski novi jezik Ilirjánov.

Prekosili res bomo vse narode,
Najstarši med jeziki jezik bode,
Ki se iz te čobódre bo naredil,

Ker bomo tak govorili v Emoni,
Ko žlobodrali so tam v Babiloni,
Ko bil jim Bog je govorico zmédel.

Spoznal sem, da uči Marn prav, ker se je tudi že Prešeren norčeval iz ptujk. Toda, kar sem zapisal, sem zapisal. Tu imaš še drugo in tretjo kitico:

Li srečali ste v pusti gozda temi
Ljubezni svoje pevca in pečali?
Sledove solz, nasmehljaj ste zaznali,
Pogled li tihi, poln otožnosti,
Ste srečali?

Ste vzdihnili, na tihi glas pazeč
Ljubezni svoje pevca in pečali?
Ko v gozdih ste mladeniča kazali,
Njegà povešene oči videč,
Ste vzdihnili?

To pesem je zložil Puškin l. 1816., šele 17 let star. Mislim, da je izlil vanjo vsa čustva svojega mladega, kipečega, za poezijo navdušenega srca, vse solze, vse izdihe onih nemirnih

let. No, če je tako samotaril, je to pri velikem pesniku umevno; toda smešno je, če se tudi drugi, ki niso pesniki, tako vedó. Naš sošolec Trgač n. pr. je tak. On misli, da je največji pesnik na svetu. Že v tretji šoli je v domači nalogi pisal o svoji — nesrečni ljubezni. Tedaj ga je gospod razrednik, ki je učil slovenščino, javno pokaral, češ: fantè, ti pišeš take stvari, ko si še moker za ušesi in se te mleko drži okrog ust! Seve, sedaj je v peti šoli, sedaj mora biti zaljubljen. In je tudi, ali pa se le dela! Govori malo, zamišljen je vedno. Zlasti pa bi ga moral videti, kadar gre na izprehod v Tivoli. Sam hodi, vedno sam, roki na hrbtu križema sklenjeni, oči povešene: tako hodi ob

strani drevoreda, kakor oni Puškinov pevec! Toda sodim, da tu velja rek: duo cum faciunt idem, non est idem. Meni vsaj se to zdi nespametno: Kaj bi se človek delal, kar ni?

Smejal se mi boš, če ti povem, da so moje misli sedaj pogosto v St. Peterburgu (tako pravijo Rusi, ne Petrograd!), tam na tistem velikanskem „Nevskem prospektu“, kakor se imenuje najlepši trg v ruski prestolnici, kjer je neki tako pisano življenje, kakor niti v samem Londonu ne. Oh, tam bi se pač do dobra naučil ruščine. O, da imam toliko denarja, tje bi hotel iti . . . Dahin, dahin! . . . O, prijatelj, kako je to hudo: zmerom več željâ, načrtov, toda pomočkov, da bi jih zvršil, ni, ni . . .

Samostan Tróicki pri Moskvi.

Predno sklenem pismo, naj ti naznamim še to novico, da je naš sošolec Kolec, o katerem sem ti pisal zadnjič, pred dvema dnevoma umrl za jetiko. Zgrozil sem se o tej novici. Na tihem se govori, da je zapustil otroka . . . Grozno! Domen je rekel, ko sva šla iz šole: „Da je nesrečni Kolec živel pošteno, krščansko, bil bi danes še zdrav in vesel, in koliko veselja bi bil storil lahko svojim starišem! Tako pa samo žalost . . .“ Molčé sva se razšla. — Veš kaj, prijatelj, čudno, čudno je to naše življenje. Samo jedenkrat se živi, oh, in če še takrat ne praví!

Z Bogom!

Tvoj

Ivan.

49. Pri francoščini. Renan. „Ausgezeichnet“ v krščanskem nauku. V nemški cerkvi. Velikonočna izpoved. Stari Livij — veren! „Solnce Homerovo.“

. . . sušca . . .

Dragi oče! Naj bo! povem Vam vse. Cel teden se že mučim, ali bi Vam pisal ali ne, pa vest mi ne dá mirú; zdi se mi, da si jo olajšam, ako Vam razodem vse. To sem pravil že o božiču, da se učim letos tudi francoščine, posebno tudi zato, ker nas je lani profesor zgodovine zasmehoval zaradi neznanja tega jezika. No, to ni še nič posebnega. A sedaj pride, kar je udarilo vame kakor strela z jasnega neba. Med tovariši, ki se učé francoskega jezika, je

tudi Waldner, iz pete šole, torej sošolec, le da je iz *a*-oddelka, ker je Nemeč. Vedenja je jako olikanega, še preveč; nežen je tako, da mu je neki tovariš nadél ime „frajlca“. Francosko zna najbolje, ker imajo doma governanto, Francozinjo; vendar pa „obiskuje“ francoščino, da dobi v spričevalu zapisan red. Ne vem, zakaj, ta Waldner se mi je začel bližati ter pripovedovati, kaj čita doma in kam pojde, ko dovrši gimnazijo. Teden je tega, kar sva šla o petih popoldne od francoščine, on domov, jaz — poučevat tri ure za vrstjo. Po poti me vpraša: „Si-li že čital Renana?“ — „Nisem“, odgovorim. — „Škoda!“ pravi on nato. — „Zakaj?“ povprašam dalje. — „V njem bi zvedel marsikaj, česar sedaj ne veš . . . in kako krasno francoščino piše!“ — „Kaj bi zvedel?“ — „Zvedel bi“, odvrne mi, „zvedel bi, da si bil do sedaj tepec, ko si veroval, kar si se učil v katekizmu, in kar se učimo letos v peti šoli krščanskega nauka. Sama sleparija, drugega nič! Kje ima to kako podlago? Jezus čudežev ni delal; to so pravljice. Zakaj se iz njegove mladosti vé tako malo? Preživel jo je v Egiptu; tam se je učil pri egiptovskih svečnikih, potem je prišel v Palestino in učil, in ker ljudje niso vedeli, kje je bil, strmeli so in rekli: Ali ni to tesarja Jožefa sin? Odkod ima svojo modrost? Vidiš, tako je ta stvar!“ — Kar mi je pravil, to me ni tako iznenadilo, ker smo se v šolski knjigi učili o raznih nasprotnikih naše svete vere, toda to me je iznenadilo, da imam brezverca — tako blizu. Nisva se prepirala. Vprašal sem ga samo:

„Waldner, ali je Renan kaj trpel zaradi svojega nauka?“

„Trpel? Zakaj? Slavo si je pridobil po vsem svetu in knjiga njegova *Vie du Jésus* se čita skoro v vseh jezikih sveta, in zabogatel je po njej“, odvrne tovariš.

„No, glej, Jezus pa od svojega nauka ni imel drugega dobička kakor — smrt. Za sleparijo pa ne gre nihče v smrt. — No, pa dovoli še jedno vprašanje: Kdaj je spisal Renan svoje glasovito delo?“

„L. 1863.“ odgovori mi Waldner.

„Torej pred dvajsetimi leti. Jezus pa je ustanovil Cerkev pred 1800 leti, in ta Cerkev še stoji. Ako bi bilo sleparstvo njena podlaga, ne bi bila stala tako dolgo. Servus!“ Hotel sem oditi. Waldner me je prijel za roko ter rekel:

„Ivan, predsodki ti vežejo oči, da ne vidiš; izrejen si tako. Ako ne pojdeš v bogoslovje, boš videl, odprle se ti bodo oči. Tedaj boš trdil isto, kar jaz.“

„Vederemo!“ rekel sem jaz in šel.

Ne bojte se, oče, ta napad mi ni omajal vere; pregloboko je ukoreninjena v meni, hvala Bogu. Toda druga stvar me je razburila. Glejte,

oče, ta Waldner, ki pičice tega ne veruje, kar smo se učili letos prvo polletje iz krščanskega nauka, namreč „Aechtheit, Unverfälschtheit und geschichtliche Glaubwürdigkeit der Evangelien“ in pa: „Beweis der göttlichen Sendung und Gottheit Jesu Christi“, ta je imel v tem predmetu „ausgezeichnet“, odlično, ker mu jeziček teče gladko in se lahko nauči po besedah; naš Domen pa, ki je veren in pobožen, ali pa kak drugi ima samo „befriedigend“ — dovoljno, in še ta krvavo zaslužen. Vi ne veste, ljubi oče, kakó se učimo krščanskega nauka! Vsako uro dobimo po dve ali tri strani, včasih štiri; ako hočem dobiti „vorzüglich“, znati moram po besedah, ali pa vsaj tako gladko, da se nikjer ne ustavi; če se le malo spotakne, že ni več „vorzüglich“. Zato se ga pa drgnem vselej po dve uri, potem ga šele znam. Nikdar se ga ne učim z veseljem; neka groza me je vselej, kadar treba zopet prijeti v roke *Wapplerja*, našo učno knjigo. Vsako uro vzamemo nekaj „naprej“, toda vse mi je tako čudno: učili smo se o pristnosti evangelijev; zakaj? Kdo pa dvomi nad tem? in o čudežih Jezusovih, kako sem se „pilil“, in zopet: čemu? Sedaj šele se mi je nekoliko posvetilo, ko mi je Waldner razkril svoje mišljenje . . . In ker se tako mrzlo učimo od ure do ure, zato pa ne seže nič v srce. On, ki je imel „ausgezeichnet“, moral bi vendar imeti največ vere, moral bi imeti „izvrstno“ vero, a nima niti zadostne, nima je nič. Meni tolikrat pridejo na misel one besede, katere je gospod razrednik v spodnji gimnaziji tako rad povedal, ako je kdo pravila znal dobro, a porabiti jih ni umel, besede namreč:

Grau, theurer Freund, ist alle Theorie,
Und grün ist nur des Lebens goldner Baum.

Tu je tudi tako: verske resnice zna, a živi ne po njih. Jaz bi želel, da bi nam gospod profesor kar v šolo prinesel tega Rénana, pa pokazal ga in bral in povedal vse, vse, kar piše, potem se vsaj ne bi mogel nihče na tihem bahati, češ: vi tepci, ki niste nič brali . . . Ali je krščanski nauk na višji gimnaziji samo za to, da se ujame dober red pri njem in da se ta dobri red sveti v spričevalu? Nam se to čudno zdi, in odkritosrčno Vam povem, dragi oče, da večkrat zabavljamo, čeravno vem, da to ni prav. In celó do tega sklepa smo prišli, ko smo se nekateri pogovarjali v šoli, da je naš Domen prej zaslužil „vorzüglich“, kakor marsikateri drugi, ali pa morda ko vsi drugi, ker največ moli in največkrat gre k izpovedi in obhajilu, ne pa samo trikrat, kakor mora vsak. Sevé, da bi prav presodil vsakega, moral bi profesor biti vseveden, kar pa ni! Zlasti konec prvega polletja sem mu želel vsevednost, ko je moj

tovariš Žanjec dobil gotovo prehudo kazen za neko neumnost. Bila je pustna nedelja. Imeli smo, kakor po navadi, v Križankih šolsko mašo. Privoščil bi Vam jedenkrat, da bi videli našega cerkovnika. To Vam je mož! Nosi se po koncu kakor sveča; ker je cerkev last nemškega viteškega réda, prišla mi je ta misel takoj prvo nedeljo, kakor sem ga videl: Ta mož je — „der letzte Ritter“, zadnji vitez! To pa le mimogredé; kar bi rad povedal, je to-le: po maši se je hotel gospod profesor prepričati, če smo bili vsi v cerkvi, ali ne? Zato je „poslednji vitez“ zaprl velika vrata, mi dijaki pa smo korakali skozi zakristijo, kjer mora ob jednem vsak pokazati, če ima molitvenik. Najprej so prišli na vrsto osmošolci, petošolci smo bili zadnji. Ker smo morali dolgo čakati, bilo je nekaterim dolgčas, da niso vedeli, kaj bi počeli. Tu se izmislil jeden, da potegne večno luč doli; Žanjec pa v svoji veliki nepremišljenosti pride ter jo upihne. V tem stopi cerkvenec iz zakristije, in ko vidi, kaj se je zgodilo z večno lučjo, naznani gospodu profesorju. Bila je takoj preiskava. Žanjec ni tajil in je takoj povedal, kaj je naredil. Dobil je za to štiri ure „karcerja“ ali zapora. Jaz ga ne izgovarjam pa tudi ne zagovarjam, samo toliko rečem, da je po mojih mislih mnogo manj kriv Žanjec, ki je to storil nepremišljeno, kakor n. pr. kak drugi, vzemimo Waldner ali Ecker, ki med mašo čitata romane ali Bog vé kaj, gotovo premišljeno, a potem, ko treba pokazati molitvenik, romane skrijeta, pa hinavsko pokažeta res kako mašno knjižico, katero za potrebo prineseta s seboj. Manj kriv je: Žanjec je ugasnil samo večno luč, onima dvema in še nekaterim pa je ugasnila v srcu vsa — vera, pa so jo najbrže tudi sami ugasili in zadušili. Zadušili — pravim; ako bi je imeli le še iskrico, ne bi se norčevali tako iz najsvetejših rečij. Včeraj popoldne, glejte, smo imeli višjegimnazijci velikonočno izpoved. Tisto uro prej nam je še gospod profesor prav lepo razlagal pomen in važnost velikonočne izpovedi, in da naj si skrbno izprašujemo vest in potem danes zjutraj skupno pristopimo k sv. obhajilu v stolni cerkvi ob sedmih, ko bo on maševal. Nič se ne bom hvalil, a to rečem, da grem z veseljem k izpovedi, ker me vselej zeló potolaži in pomiri. Največ nas je bilo v frančiškanski cerkvi. Jaz hodim v tisto izpovednico poleg zakristije, k p. A . . . Bilo nas je več na vsaki strani izpovednice, tako, da sem čakal précej časa. Med tem je bil pa tak dirindaj po cerkvi, da se mi je že res zdelo odveč: Waldner in še nekateri Nemci, sami gosposki otroci, so letali po cerkvi ter gledali, kje bi prišli najprej na vrsto, da bi oddali tisti nadležni listek. Saj Waldner mi je sam rekel, da mu je le za listek;

ko je ta oddan, ne briga se za nič več. In ko sem ga vprašal, če gre kdaj k sv. obhajilu, mi je odgovoril, da je bil samo jedenkrat v svojem življenju, namreč pri prvem, in to je bilo tudi zadnje, in sicer v prvi šoli. In ko sem se zgrozil in s čudenjem vprašal: „Kaj pa pravijo stariši, ali te nič ne svaré?“ Kaj mi je odvrnil? „Stariši sami ne gredó nikdar niti k izpovedi, niti k obhajilu; pri nas sploh nikdar ne govorimo o takih neumnostih, in stariši se čisto nič ne brigajo v tej reči zame.“ Sedaj se ne čudim več: ako je oče brezverec, je tudi sin; jabolko ne pade . . . tako sem včasih slišal. Oh, dragi oče, ljuba mati, sedaj šele vem, koliko se Vam imam zahvaliti, koliko dobrot sem prejel od Vas! Ni mi žal, da ste ubožni Upam tudi, da mi ti gospôski sošolci ne bodo vzeli vere; saj vidim, da se jim predobro godi, ker so vedno siti, in zato pozabijo Boga, prav kakor pravi Göthe:

Wer nie sein Brot mit Thränen ass,

Der kennt euch nicht, ihr himmlischen
Mächte.

To me tudi letos tolaži, ko vidim, da celó stari pogan Livij, ki ga beremo v šoli, ni bil brez vere. Kakor drobna nit se skozi vse knjige njegove, kolikor sem namreč jaz spoznal, vleče to prepričanje, da brez božje pomoči ljudje ne morejo nič. Tako prepričanje imajo najboljši junaki Livijevi. Tako n. pr. smo takoj v začetku čitali nagovor Tulija Hostilija do Rimljanov, ko so stali na bojnem polju pred Albo Longo. Naj Vam ga navedem; nekaj že še znate latinskega, nekaj Vam pa jaz razložim, da Vam pokažem, koliko znam. Oni nagovor, v I. knjigi c. 28, 4 se torej glasi: „Romani, si unquam ante alias ullo in bello fuit, quod primum dis immortalibus gratias ageretis, deinde vestrae ipsorum virtuti, hesternum id proelium fuit.“ „Rimljani, če ste imeli prej kdaj v kaki vojski vzrok hvalo dajati nesmrtnim bogovom . . ., imeli ste ga v včerajšnjem boju.“ Z največjim veseljem pa prebiram XXI. knjigo, kjer opisuje Hanibala. Ta oddelek imamo za domače čitanje (Privatlectüre). Ljubi oče, rečem Vam: jaz Hanibala občudujem. Tudi Livij našteva njegove vrline in sicer tako lepe in velike, da se vidi: Hanibal je bil jeden največjih mož, kar jih pozna zgodovina. Toda ob tem popisu kaže Livij svojo vernost, ko pravi: Hannibal je imel sicer prekrasne lastnosti, toda ne smemo zamolčati, da je imel tudi velike napake, „has tantas viri virtutes ingentia vitia aequabant: inhumana crudelitas . . . nihil veri nihil sancti, nullus deum metus, nullum iusiurandum, nulla religio . . . bil je nečloveško grozovit, ni imel strahú pred

bogovi, nobene prisege ni držal, bil je brez vere . . .“ Zdi se mi sicer, da ga je sodil prehudu, s predsodki, ker je bil sovražnik Rimljanom, kakor tudi naš profesor zgodovine večkrat prehudu udari po Francozih, kot starih sovražnikih Nemcev. Zakaj to ni res, da Hanibal ni držal nobene prisege: kot devetleten deček je prisegel vpričo očeta večno sovrašтво Rimljanom, in je-li morda ni držal? Vendar pa se iz navedenih besed vidi, da je imel Livij brezboštvo in brezverstvo za „ingentia vitia — velikanske pregrehe“, in to me tolaži in to je tudi vzrok, da z nekim tihim veseljem prebiram tega starega pogana. Zdi se mi, da je bil Livijev čas precēj podoben našemu gledé na propalost, in zato mi je ta mož dvakrat dražji.

Ne smem pozabiti, da smo drugo polletje začeli čitati Homera. Oj, dragi oče, to Vam je užitek! Skoro vsa štiri leta, odkar hodim v gimnazijo, hrepenel sem po tem največjem pesniku vseh časov, vseh narodov, in sedaj ga čitam, in ponosno kličemo tudi mi lahko s Schillerjem:

Und die Sonne Homer's, siehe, die lächelt
auch uns.

Da, res se mi tako zdi, čitajočemu to divno poezijo, kakor da sem tam na ravnini pred Trojo in da slišim res oni divji bojni hrup in da žge in peče isto vroče solnce tudi mene, katero je žgalo in peklo junake Homerove. Da, Homer sam je krasno solnce poezije. Ni čuda, če ga je Aleksander Veliki nosil vedno s seboj in po noči imel ga pod glavo! Tudi jaz se ga učim pridno na pamet; več ko sto heksametrov ga že znam. Oj, to bodete strmeli, ko pridem o veliki noči domov in Vam začnem „skandirati“:

Μῆνιν ἄειδε, θεᾶ, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος

Dobro je tudi, da smo dobili drugega profesorja za grščino; prejšnji je šel najbrž v začasni pokoj. Žal mi je zanj. Novi gospod profesor je, mislim, šele začel poučevati. Čisto mlad je še, lep glas

ima, lepe postave je tudi, in mirno je v njegovi uri. Vsi ga imamo radi. Pové nam marsikaj zanimivega: o Gladstoneu, angleškem ministru, ki je bajè kot štiriletan otrok že čital grško in sedaj ume Homera kot malokdo; dalje, kako je pred kakimi desetimi leti Nmec Schliemann jel kopati na razvalinah stare Troje ter prišel res do starega ozidja, po katerem se je izprehajal kralj Prijam in junaški Hektor . . . pa kakó se je vzbudilo temu možu veselje do grškega jezika; ta je bil namreč trgovski pomočnik, pa je nekega dné prišel v prodajalnico raztrgan in pijan dijak, ki so ga bili zapodili iz šole; tisti dijak je začel v svoji pijanosti deklamovati Homera, kar ga je znal, a Schliemannu je bil ta jezik tako všeč, da je plačal dijaku žganja, kolikor ga je hotel piti, sam pa ni nehal, dokler se ni naučil grščine in prišel v kraje, kjer se je vršila trojanska vojska. Tam še sedaj preiskuje razvaline. — Samo jedna reč mi ni prav všeč pri novem gospodu profesorju: včasih se dá ujeti, da namreč kake oblike, kakega glagola, ne vé, zlasti, kadar imamo vaje iz nemščine v grščino. Poljanec, Potnik ali pa Pések, ki so izvrstni Grki, takoj zapazijo, če se gospod profesor zmoti, in precej vstane ta ali oni, pa reče: „Mi smo se učili drugače . . .“ Sevé, to je jako mučno za gospoda profesorja, tudi meni je prav hudu in tesno v srcu. To že vidim: profesor mora znati svojo reč popolnoma, sicer ga ujamejo. Gospod profesor kar zardi pa pravi: „Ich werde in meinem grossen Lexicon nachschauen . . .“ tako, da se ga je že prijelo ime: „Das grosse Lexicon.“ Toda vem, da, ko to berete, nevoljno zmajujete z glavo radi takega pisarjenja in me v duhu svarite, ker sem tako poreden. Zato pa sklepam s trdnim namenom: že sedaj se bom učil tako natančno, da me tedaj, ko postanem sam profesor, ne ujame nikdo pri nobeni obliki, niti latinski, niti grški. Potem se me bodo bali. In to bi rad

Vaš

Ivan.

Kaj spoštuj!

Na svojem bližniku miluj
Značaja in srca propalost,
A tiho časti in spoštuj
Vsekdar, povsod njegovo žalost!

Če kakov je na svetu greh,
To greh je velik, neodpusten:
Na ustnih trdosrčen smeh,
Ko bratu sili jok iz usten.

Anton Medved.

Črtice iz zgodovine lepih umetnostij.

(Spisal dr. Anton Medved.)

(Dalje.)

Še odličnejši kakor Cerquozzi je bil Jacques Courtois, navadno Bourguignon imenovan. Rojen je bil l. 1621. v mestu Saint Hippolite na Francoskem iz plemenite rodbine. Krepak mladenič stopil je v špansko vojsko, v kateri si je priboril mnogo odlikovanja zaradi svojega junaštva in drznega poguma. Proste ure je porabljal za to, da je zvesto risal bojne dogodke. Sčasoma je dosegel veliko spretnost v tem postranskem opravku, ki ga je vedno bolj navduševal. Na kraljevem dvoru so strmeli nad obilimi hrabrimi čini, katere je Courtois sam dovršil v vojski, pozneje pa tako mojstersko na papirju predočil in za vselej potomcem ohranil. Laskavo priznanje ga je vspodbujalo k vedno vstrajnejšemu risanju in slikanju. Kmalu si je bil svest, da je rojen umetnik bolj kakor pa bojevnik. Zamenjal je torej ostri meč s čilim čopičem; dal je orožju slovo ter šel v slavno Italijo, da bi se tam posvetil samo slikarstvu. Obiskal je vsa večja laška mesta, kjer je ves plamtel za umetnosti, a v Rimu je priklopelo navdušenje do vrhunca. Ker so takrat jezuitje gojili v obilni meri tudi umetnost, stopi Courtois v njihov red, zakaj v njem je hotel služiti sv. veri, katero je tolikanj ljubil, ob enem pa tudi lepim umetnostim. In ni se motil, postal je vzgleden duhovnik in čislan slikar. Umrl je l. 1676. v Rimu.

Bourguignon je bil bolj delaven, kakor njegovi sovrstniki. Raznotere snovi: verske, bajeslovne in zgodovinske je umel dovršeno uporabiti. A umljivo je, da je pred vsem stregel vkusu in nujnemu zahtevanju svojega časa z bojnimi slikami. Ž njimi je prekosil vse svoje tovariše. Akoravno je bil sam vojak, ohranil je vendar ljubezniv značaj, plemenito srce, katerega ni okužila surovost onega veka. Zato umetniškimi ocenjevateljem najbolj ugajajo ravno njegove slike iz bojev. Courtois je namreč izbral iz groznih bojev one podrobnosti, ki imajo jedine znak vzvišene plemenitosti in čednosti. Postavim: njegova najbolj ganljiva slika predstavlja mater, ki na bojnem polju med padlimi vojaki išče svojega sina. Ni-li to lepa snov? Materina skrb, materine solze, materino ihtenje... koga ne bi to ganilo? Glavni predmet tukaj ni kruti boj, temveč materina ljubezen, ki spada gotovo med najlepša in najbolj vzvišena čustva. Druga slika: duhovnik deli umirajočim ranjencem sv. obhajilo. Tudi tu zabi gle-

dalec krvave bitke ter občuduje le vnetega duhovnika, ki se žrtvuje za drage mu junake. Plemenit, ganljiv predmet!

Ni čuda torej, da umetniški svet tako visoko čisla Courtoisove slike...

V 17. stoletju se je razvila še druga, važna panoga v slikarstvu —: krajevne slike. V zlati dōbi ni na nje skoro nihče mislil, zdele so se vsakomur premalenkostne. Samo Rafael, ki je bil vnet za vse lepo, torej tudi za krajevno lepoto, naslikal je na svoji „Madonna di Foligno“ večjo krajevno črtico. Več pozornosti so na to snov obračali Benečani. Tizian in Giorgione sta na svojih slikah mnogokrat predočila različne kraje v blestečih barvah, kakor je to že zahtevala njuna čarobna domovina, zala, „bella“ Venezia.

Kakšno vrednost li imajo krajevne slike? Kako-li jih je soditi? Gotovo je, da krajevne slike nikakor ne dosežajo zgodovinskih, osebnih v notranji vrednosti. Njih predmet je le mrtva narava brez višjih močij, ki bi se v njih živo javljale. Zgodovinske in osebne slike nam pa kažejo krono vsega stvarjenja: človeka; njegov duh mora v njih živeti; na njih in iz njih veje torej življenje v neštevilnih pojavih, katerim je človek zapovedujoč gospodar, a na onih vlada samo mrtva tihota, katero vodi in izpreminja naravna pa nevidna sila. Radi tega so se največji mojstri v slikarstvu bore malo menili za krajevne slike. Prišle so k večji veljavi šele, ko je umetniški vkus opešal, ko se duh ni mogel več povspeti do prejšnje visočine.

Znamenit zastopnik na tem polju je Francoz Nikolaj Poussin (1594—1665), ki je pa večinoma na Laškem živel in v Rimu umrl, zato se tudi navadno prišteva laškimi umetnikom. On je v krajevnih slikah dospel na najvišjo stopinjo. Prekrasni, dražestni kraji cvetoče Italije so mu ponujali dovolj sijajnih snovij. Saj nima nobena dežela toliko neprimerno lepih krajev, kakor ravno klasična laška tla. Kdor jo s čudenjem opazuje, kako ne bi vzkliknil z našim Gregorčičem:

Glej ta dolinski svét,
Te zlate vinske griče,
Te nič, te nič ne miče
Njih južni sad in cvet?...

Kdo ne vé, kaj je hotel Prešeren zapeti, ko je o Smoletu zapel:

Videl si jasno nebo italijansko!

Take kraje je slikal rahločutni Poussin. Prijazna mesteca s cvetočo okolico, nad katero kraljuje starodaven, častitljiv grad; šumeči potoki z ljubkimi palmami na obrežju in s temnozelenimi cipresami; črnooki in kodravi pastir z veselo čredo . . . to so Poussinove slike. Z živahnimi barvami jim je vdahnil res bujno lepoto, ki se je njegovemu času neizmerno prilagala. Vendar dandanes ostanejo skoraj vsi gledalci hladnokrvni, ko malomarni opazujejo njegove toli slavljene slike.

Mnogo priznanja je našel tudi njegov svak Kaspar Dughet, s priimkom Poussin mlajši (1613—75), rojen Rimljan. Dopršil je več krajevnih slik, ki so bile v njegovem času dragocene. Ravno pri njem se najbolje vidi, kako so takrat umetniki in občinstvo ljubili to vrsto slik. Ko je namreč dobil naročilo, naj opresno slika cerkev sv. Martina (ai Monti) v Rimu, uprizoril je več dogodkov, katere nam pripoveduje sveto pismo o preroku Eliji. Toda Elija mu je bil le postranski predmet; naslikal je rajši raznotere kraje z vsem mogočim lepoticjem, tu krasne, tam puste, plodovite, peščene, kakor mu je pač bilo prikladno; Elija na njih malo da ne izginja.

Po sodbi nekaterih strokovnjakov je pa oba Poussina prekosil Claude Lorrain (Gelée) rojen na gradu Champagne l. 1600., umrl pa v Rimu l. 1682. Njegove krajevne črtice: morski bregi, skaloviti Apenin, bujni cvetni vrtovi, hribi in doline . . . so v istini lepe. Posebno čaroben znak je podelil svojim slikam, ker slika kraje vedno v neki čudni zlatordeči luči, ki razliva čez pokrajino dražesten žar . . .

Zvršivšim opis baroškega zloga omeniti nam je, da se je vkus pri umetnikih in pri občinstvu proti koncu 17. stoletja zopet dokaj zboljšal; baroški zlog se je jel povračati k plemenitim oblikam klasične renesanse. Največjo zaslugo za ta razvoj ima velepomemljivi red jezuitovski. On, ki je bil nepremagljiv ščit svete cerkve v tolikih nevarnih bojih proti krivoverstvu; on, ki je sila veliko pripomogel k prerobenju verskega življenja, on je tudi umetnosti, vsaj v Italiji, izkušal povzdigniti na visoko stopinjo prejšnje popolnosti. Jezuitje štejejo med svojimi, v vsakem oziru odličnimi, udi lep broj izbornih umetnikov. Po Berninijevi smrti so oni bili prvaki v vsaki stroki; njihov vpliv na umetnosti je bil tolik, da je novi zlog dobil celó ime „jezuitovski zlog“, ki sicer ni dosegel zlate dôle, a se vendar odlikuje po veličastvu in resnobi, katere baroški zlog sam ni več poznal.

Najslavnejši med jezuitovskimi umetniki je p. Andrej Pozzi (1642—1709) iz Tridenta. Prekrasna cerkev sv. Ignacija v Rimu je večinomoma njegovo delo. Na orjaškem stropu se raz-

prostira njegov glavni umotvor, velikanska slika, znana z imenom „Češčenje sv. Ignacija“. V mojsterski perspektivi to delo nadkriljuje vsa druga; „ein unübertrefflicher Virtuose der Perspektive“ naziva strogi Gsell-Fels Pozzija. Kdor namreč stoji sredi cerkve, vidi na obširnem stropu v krogu umetno razdeljenih več prizorov iz življenja velikega bojavnika sv. vere, ki so vsi čudno spojeni v vzvišeno jednoto. Oltar, pod katerim počiva truplo sv. Alojzija, okrašen je z ganljivim relievom istega umetnika. Ravno tako hrani cerkev Jezusova (Del Gesù) več njegovih slik na platnu in na presnem.

III. Novejša dôle.

V minulem stoletju je prešnilo narode neko čudno navdušenje za staroslavne olikane Grke in bojevite Rimljane. Vsako stroko človeškega napredka je ta vnetost z burno silo tirala na nova pota. Angleška učenjaka Stuart in Revett sta prepotovala vso Grško, srednjemorske otoke in Malo Azijo, kjer se je nekdanj vršila proslavljena grška zgodovina. Globoke utiske svojega potovanja sta objavila v mnogoštevilnih, mično pisanih, člankih in s tem v svoji domovini zanetila ogenj navdušenja. L. 1751. sta izdala slike in krasen opis umetniških spominikov iz Grecije in na ta način še bolj vnela angleška srca za stara naroda. Bogati lord Elgin je šel z veliko družbo na Grško, prekopal prej že pozabljene razvaline ter odkril marsikak zanimiv spominik iz starodavnih časov, ki je moral sedaj z njim potovati na Angleško. Nastali so obširni muzeji; ljubav za Grecijo pa je rastla od dné do dné. V Grecijo je obračal s spoštovanjem odslej Anglež svoje oči.

Takoj za Angleži so pa vsplamteli vročekrvni Francozi za oba klasična naroda. Leroy je l. 1758. izdal sloveče delo „Ruines des plus anciens monuments de la Grèce“ (o razvalinah najslavnejših spominikov na Grškem). Odlično pisana knjiga je provzročila v Francozih toliko izpremembo, da je poslej posnemanje neizmerno čislanih Grkov v slovstvu in umetnosti bilo najvišje načelo; celó v vsakdanjem življenju je kazal dober in zdrav vkus jedino tisti, ki je posnemal Grke. L. 1763. je prišel Friderik Grimm (l. 1723—1807) v Pariz, opazil to strast in pisal: „Pred nekaj leti so začeli Francozi posnemati grško lepoto in grške oblike. Hrepenenje, da bi jih dosegli, je tako močno, da se sedaj vse dela in vède samo — à la grecque (po grško). Zunanji in znotranji lišp na hišah, obleke, zlatarine, lepoticja, vse, vse ima grški znak. Gospodje se češejo — à la grecque; gospodje se oblačijo in hodijo — à la grecque; vsak bi se sramoval, ako ne

bi v roki nosil — boîte à la grecque . . .“ Potopisec, duhoviti Riviér, meni jednako: „Vse je urejeno po „Voyage d'Anacharsis“¹⁾, obleka, običaji, jedila, vse je atensko. Gospa Lebrun je Aspasia, gospod abbé Barthélemy nosi grško obleko z lovorovim vencem na glavi, gospod Cubières igra, kakor Memnon, na zlati liri, in poskočni dečki kot sužnji strežejo pri obedu. Miza je krita s samimi dragocenimi posodami z Grškega, in vsa jedila so pripravljena pristno po starogrški šegi.“ Ko je še prihrula grozna prekucija, pokopala je vse, kar je bilo v stoletjih izvirnega vzrastlo na Francoskem; na razvalinah, s krvjo in pepelom pokritih, pa je zasadila grške in rimske idejale. Kar je nastalo novega, dobilo je grško ali rimsko lice in istotako ime. Pariz se je bil porimljanil. V poslanski zbornici je stal na odru kip pogumnega Bruta, in poslanec Coulon ga je pozdravil, rekoč: „O buste révééré de Brutus d'un homme grand, transporté dans Paris tu n'as point quitté Rome!“

Francoze so slepo posnemali Nemci. Njihov prerok v tem oziru je bil posebno Winckelmann. Spisal je l. 1764. „Zgodovino umetnosti starega veka“, ki je vzbudila občno pozornost. Bila je sicer samo prepis angleških in francoskih izvirnikov, a Nemcem se je zdela prav božje razodenje. Winckelmann je navduševal svoj narod, naj posnema Grke in Rimljane, in če po njegovem mnenju ni môči napredovati. „Jedina pot za nas, da postanemo veliki, morebiti celo nedosegljivi, je posnemanje obeh klasičnih narodov“, to so njegove lastne besede. Njegov sovrstnik Gessner pa méni: „Pri grških umetnikih dobimo najvišje pojme o lepoti, pri njih samó se učimo, kaj moramo naravi pridejati, da dosežemo čast in slavo.“ Goethe in Schiller, pesniška orjaka, sta popolnoma Grka, le semtertje Rimljana; kdor grške zgodovine in mitologije ne pozna, njiju niti ne more razumeti. Za njima pa je drvela vsa obilica nemških pisateljev, vsakovrstnih, dobrih in slabih. Gledé na umetnost je dejal sam Goethe: „Umetnost je, kakor Homerova Ilijada, grška last, in vsak samega goljufa, ki si domneva, da je nemška.“ Na akademijah so peli učenci:

Des deutschen Künstlers Vaterland
Ist Griechenland, ist Griechenland!

Celó Klopstock, ki se je hlinil s svojo nemško narodno značajnostjo je pohvalil Win-

¹⁾ T. j. „Potovanje Anacharsisovo.“ Anacharsis je bil Scit, kraljevega rodú, ki je ob času Solonovem prišel v Atene učít se grške omike. Njegovo potovanje je opisal sloveči starinoslovec, duhovnik Barthélemy v silno razširjeni knjigi; francosko občinstvo ni v minulem stoletju nobene posvetne knjige tako rado čítalo, kakor to Barthélemeyovo.

ckelmannu, ko mu je zaklical v posebnem slavospevu:

Večna Tvoja hvala Grke samo povzdiguje.
In prav tako! Le Grke duhovito naj posnema,
Komúr nebesni genij srce plameneče vnema.

Torej vse — à la grecque.

Da Nemci na drugih poljih niso Grkov toliko posnemali, vzrok temu je, ker niso imeli toliko sposobnih mož.

Le v jedni deželi ni bilo opaziti te nove, viharne sape. Italijo menim. Zakaj neki ne? Ker ni bilo treba. Kar so Francozi, Angleži in Nemci zasledili šele v 18. veku, to je v Italiji že v 15. stoletju — in še prej — bujno cvetlo. Oni so zagledali solnce, ki je v Italiji že veke in veke svetlo razširjalo čarobne žarke. Že Petrarca, sv. Antonin, veliki kardinali Albergati, Cesarini, Capranica, posebno pa odlični bolonjski nadškof Bessarion, rodom Grk, so grško in starorimsko omiko udomačevali na laških tleh. In kako so šele humanisti 15. veka, gmotno in duševno od papežev podpirani, v zvezde kovali grški in latinski jezik, povzdigovali nad vse grške in rimske pesnike, zgodovinarje, umetnike! Vendar je ostalo posnemanje klasičnih narodov na Laškem obče vedno v dostojnih mejah, ker so posebno papeži skrbno pazili, da ne bi z grško zunanjo lepoto privedel tudi strupeni duh poganstva v novodobno oliko, kakor se je to v obilni meri godilo na Francoskem in Nemškem. Od onih časov je ostal vpliv grško-latinskega slovstva in umetništva na Laškem sicer zmeren, toda trajen. Rafael in Michelangelo, Ariost in Tasso, Julij II. in Macchiavelli, — vsi so zajemali iz bogatega vira grško-rimske dovršenosti, vsak v svoji stroki. V dôbi pa, ko so umetnosti jele propadati, ko je Berninijev barocco kakor črn oblak pokrival njih obzorje, pojemal je tudi vpliv starodôbnih narodov.

A mogočno se je zopet vzbudil koncem 18. veka. In s koliko srečo! Nikjer ni došel do tako lepih uspehov, kakor ravno na Laškem, čeprav ni provzročil nobenega zunanjega hrupa in šuma. Angleži, še bolj pa probujeni Francozi in njim nasprotni počasni Nemci, so bili od Grkov in Rimljanov omamljeni; njih oko je nekako oslepelo pred žarnim bleskom grško-rimske omike; posnemali so, ne s pametjo, temveč bolj brezumno, s fanatizmom. Nemški pesniki so se sramovali vere in narodnosti svojih pradedov in so jo izdajsko in pohlepno prodajali za čast, Grke v vsem posnemati.

Ne tako previdni Italijani. Na Laškem je bil rimsko-grški vpliv istinito velik, toda izdatno omejen, postavljen na podlago zdravega razuma in plemenitega krščanstva. Zgodovina

lepih umetnostij nas uči, da so resnične izražene besede. Jasen vzgled za to nam je velik umetnik, slaven kipar:

Canova.

Od divnega Michelangela ni bilo več moža, ki bi bil dosegel toliko umetniških uspehov, kakor ta. Najlepše spominike, najboljše plodove na polju lepih umetnostij sploh, karkoli jih je proizvedlo zadnje stoletje, izumil je njegov duh in ustvarila njegova spretna roka.

Antonio Canova je bil rojen 1. listopada l. 1757. v skromni vasici Possagno blizo Trbiža na Laškem, v onem delu cvetoče Italije, v katerem so še pred nekaterimi stoletji bivali jedino le slovenski očetje in deloma še sedaj bivajo. Njegovi stariši so bili ubogi in niso mogli dati više izobraziti nadarjenega sina. A soroden duhovnik se ga je usmilil, poslal ga je v Benetke, da bi tam dovršil latinske šole, potem se pa posvetil dušnemu pastirstvu. Toda Antonio ni čutil v sebi poklica za delavca v vinogradu Gospodovem; tudi študije mu niso uga-jale, izgubil je vse veselje. Jezen je postal na učne knjige, jezen na svoje dobrotnike, jezen slednjič na samega sebe, ker v študijah ni našel mirú. Jedino, kar ga je veselilo, je bila beneška naravna in umetniška krasota. Svetla noč na trgu sv. Marka, srebrno-blesteča luna v pro-zornih valovih, to mu je dvigalo srce. Zraven še prekrasne cerkve, ponosne, bajne palače, — ha, to je občudoval z rajsko slastjo. Srce se mu je vnelo za odlične beneške umetnike prošlih vekov; zroč na njihova imenitna dela, je sklenil, posvetiti se umetnosti, morebiti bo pri njej več sreče. Poslovil se je torej od suhoparnih šolskih knjig, kjer zanj ni bilo lovorovega venca, ter stopil v akademijo beneških kiparjev. Da so bili radi tega stariši užaljeni, bilo mu je malo mar, on je slušal povelje svojega srca.

Na akademiji pa mu osoda začetkoma nika-kor ni bila mila. Hoteli so ga že odpoditi; vodja se je vsako uro nad njim hudoval in godrnjal, češ: „Ti si neukreten, iz tebe ne bo nikdar nič; če se ne poboljšaš, pojdeš!“ O, kako se je Antonio jokal! Vse je izgubljeno; na akademiji ga sovražijo radi „nedostatne nadarjenosti“; stariši ga obsojajo, skoraj preklinjajo, dobrotniki so ga zapustili. V takem položaju bi marsikdo obupal, a Antonio ni, on, ki je iskal vedno tam pomoči, kjer je jedino najti, — pri neskončno dobrotnem Bogu. S solzami je hodil vsak dan že ob zori v veličastno cerkev St. Maria dei Frari, kjer je Bogu in Materi nebeški tožil svoje gorjé ter plakal za pomoč. In res! Polagoma se mu zboljšajo razmere. Njegova ne-utrudna marljivost in vstrajnost mu je gladila pot do boljše bodočnosti. Sčasoma so ga jeli tolažiti učitelji in priznavali njegovo umetniško sposobnost. V 17. letu je razstavil med drugimi učenci kip, predstavljajoč Evridiko, nesrečno Orfejevo ženo. Delo je bilo še srednje veljave; nikdo še ni mogel slutiti, da je je zvršil veliki bodoči umetnik. Čudno, kako počasi napredu-jejo nekateri geniji! Kakor slavni Demosten, tako je tudi Canova po trnjevi poti dela in truda, v potu svojega obraza dospel do moj-sterske popolnosti. Skromno priznanje beneškega občinstva ga ni oplašilo, še manj ostra sodba učiteljev. Nasprotno. Antonio je napel s podvojeno marljivostjo svoje dušne sile, in glej! od leta do leta je rastlo število njegovih ča-stilcev. Čez pet let si je pridobil že toliko ve-ljave, da ga je akademija večkrat odlikovala z dragocenimi darili. Priporočala ga je celó beneškemu senatu v nadaljno izobrazbo. Senat mu je poklonil tristo zlatov za vsako leto ter ga poslal v Rim, da dovêde svoje zmožnosti na vrhunec umetniške dovršenosti. (Dalje.)

Ptuj.

(Krajepisno-zgodovinska črtica. — Spisal o. H. Šalamun.)

(Dalje.)

Tisočletnica mestne župne cerkve v Ptuj.

Redka je cerkev, katera bi se mogla po-našati s tako visoko starostjo, kakor cerkev sv. Jurija v starodavnem Ptuj.

Kljubovala je tisočletju, videla veliko so-vražnikov, prebila je veliko nezdod, kakor ogenj in druge elementarne nadloge. L. 1844. se je praznovala tisočletnica mestne župne cerkve

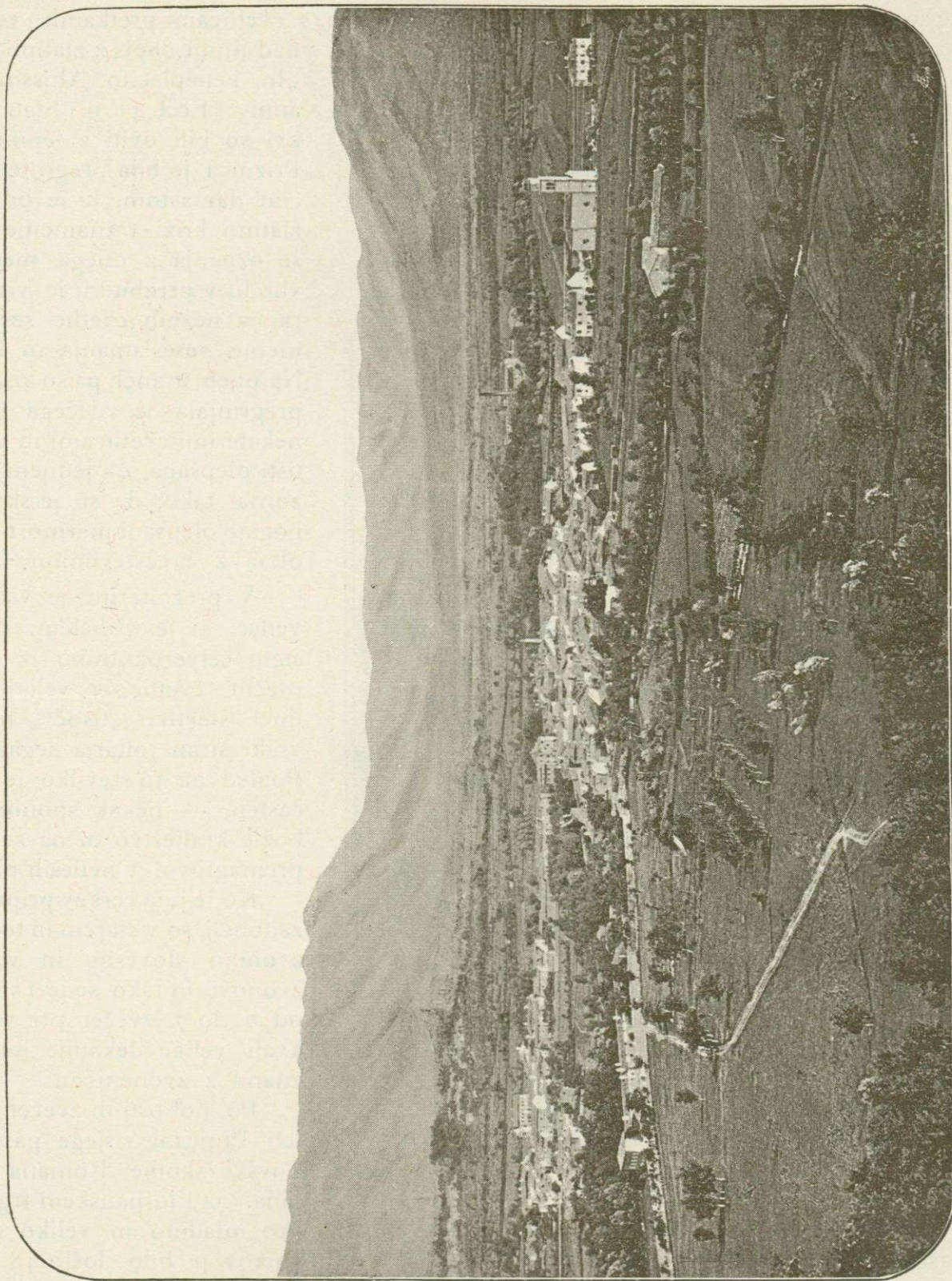
sv. Jurija. Posvetil jo je solnograški nadškof Luitpram l. 846., a postavili so jo bili že l. 840.

Okrožni dekan Franc Cvetko je pri sekov-skem ordinarijatu poprosil, da bi sv. stolica dodelila za to priliko popolne odpustke. In res je papež Gregor XVI. dné 2. vel. travna l. 1844. določil popolne odpustke od tretje do četrte nedelje po binkoštih vsem tistim vernikom, ki v tem času obišejo mestno župno cerkev

v Ptujju z navadnimi pogoji. Ko je dné 8. rožnika i. l. prišel še z Dunaja „Placetum regium“ (dovoljenje vladarjevo), naznanili so jubilejsko svečanost po celi dekaniji in v bližnjih krajih, zlasti pa so povabili župnije, odtrgane od nad-

župnije ptujske, da se zopet spomnijo svoje matere.

Prišli so prebivalci med Muro in Dravo, od gornjih Slovenskih goric, iz Haloz, zgornjega Dravskega polja in tudi iz celjskega okroga.

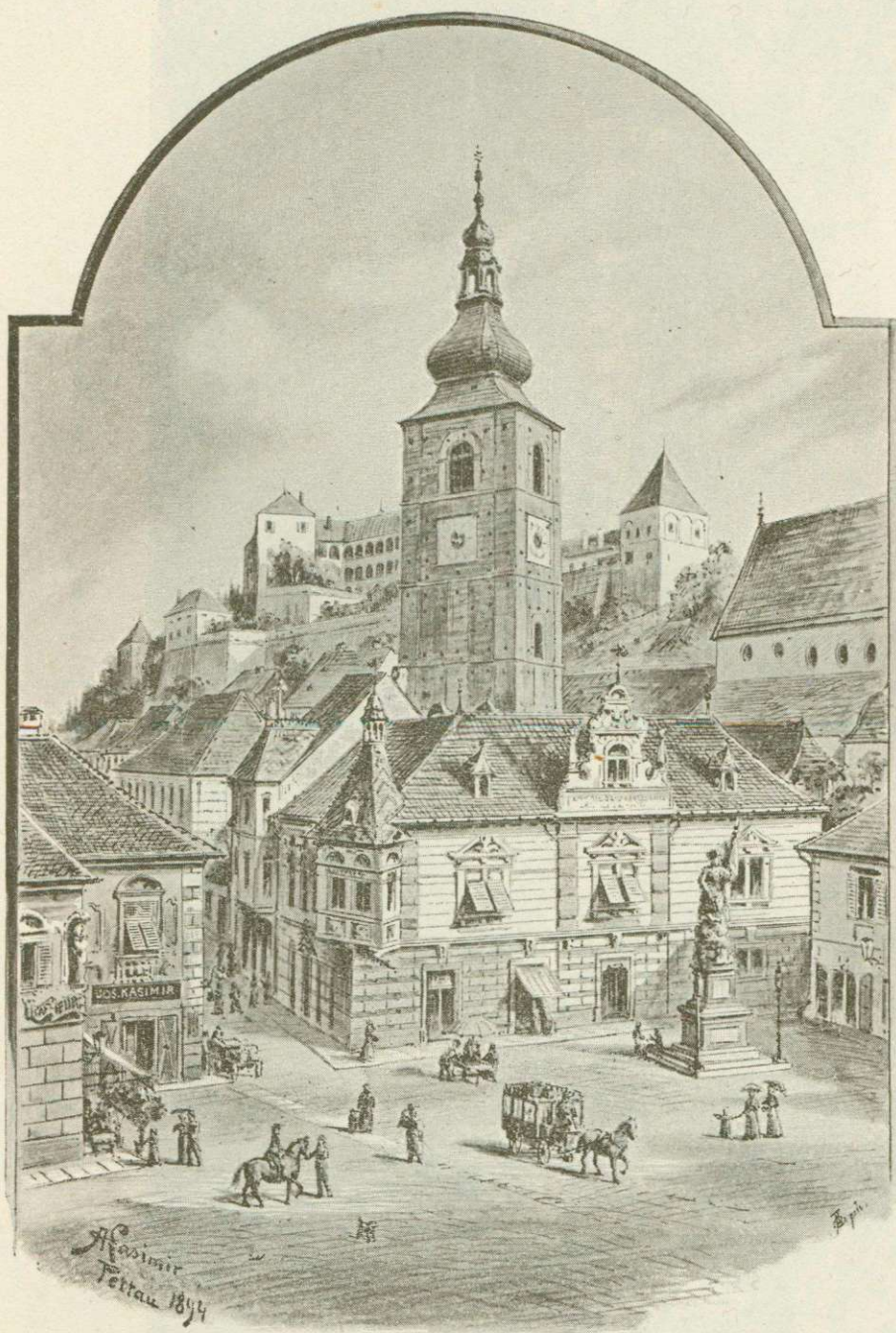

Šturije in Ajdovščina.

Raisp na str. 119. pravi, da je prišlo 33 župnij in sicer: Kapela, Radgona, minoriti ptujski, sv. Vid, Leskovec, Velika Nedelja, sv. Miklavž pri Ljutomeru, Svetinje, sv. Lenard pri Veliki Nedelji, sv. Trojica v Halozah, sv. Barbara pri Vurbergu, Vurberg, sv. Martin pod Vurbergom, sv. Urban, Mala Nedelja, sv. Rupert, Črna Gora,

sv. Andraž, sv. Anton, sv. Bolfenk, sv. Lovrenc na Dravskem polju, Hajdin, Cirkovce, sveti Lovrenc v Slovenskih goricah, Polenšak, sveti Tomaž, sv. Križ pri Ljutomeru, sv. Marko, sv. Janž na Dravskem polju, sv. Margareta in Ormož iz sekovske, potem Majšberg in Stoperce iz labudske vladikovine.

Poleg nebrojnih romarjev je prišlo tudi 34 procesij z dušnimi pastirji ter so ta teden polnili ulice, trge in cerkve starodavnega rimskega Petovija. Veličastno je bilo gledati te procesije, ki so imele kot kras veliko število belo oblečenih in venčanih devic — nekatere do 400 — in so štejele na tisoče vernikov. Pri teh procesijah se je čutila moč katoliške vere, se je

Florijanski trg v Ptuj.

videlo veličastvo cerkvenih naredeb, kazala se je velika pobožnost Slovencev. Molitve in pevanje pobožnega ljudstva in veličastno donenje zvonov je delalo vtisek, ki se ne dá popisati. Vsi, ki so gledali mimo idoče procesije, bili so do solz ganjeni in še sedaj le s solznimi očmi pripovedujejo o tem. Čez vse ganljiv pa je bil prihod častnega korarja in župnika pri svetem Marku, g. Andreja Ledenika, v sredi svojih župljanov, ki je došel 82-letni starček med

majhnimi, nedolžnimi deklicami. Kakor so se zbirale okoli prvotne starodavne cerkve mlajše hčerke, tako je čvrsti starček med mladino na poseben način predočeval pomen praznikov.

Večer pred slovesnostjo, t. j. 15. rožnika, je bila častitljiva, starodavna cerkev praznično ozaljšana. Velikim vratom so bile v kras tri vrste zelenih, s cveticami pretkanih, vencev in nad njimi napis z zlatimi črkami: „In beneplacito Altissimi mille anni.“ (Eccl. 41, 6.) Stebri v cerkvi so bili oviti z lepimi venci. Prižnica je bila pregrnjena z rdečim damastom, ki je bil obšit z zlatimi križi v znamenje vere, ki se oznanja z onega mesta. Pri vhodu v prezbiterij je viselo zgoraj iz nežnih cvetic sešito znamenje vere, upanja in ljubezni. Na obeh stranéh pa so visela lična pregrinjala iz rdečega blaga, z nekaterimi cveticami in zelenimi listi olepšana, ob enem pa prozorna, tako, da se je skozi videl bogato olepšani marmornati veliki oltar z brezštevilnimi lučicami.

V prezbiteriju je visel zelen venec, ki je v belem, podolga-stem četverkotniku iz belih in rdečih cvetic v velikih črkah imel številko „tisoč“, ter je na vsaki strani oltarja segal do tal. Pogled na to številko je bil veličasten, — nekak spomin, da je božje kraljestvo tu na zemlji nepremagljivo, v nebesih pa večno.

Ko je bila cerkev pripravljena, zadoneli so v starem in temotnem zvoniku slovesno in veličastno zvonovi, in tako se je 15. rožnika od 6. do 7. zvečer pri vseh cerkvah velike dekanije jubilej nanzanal z zvonjenjem.

Po pol osmih zvečer so sprejeli Ptujčani višjega pastirja sekovske škofije, Romana Sebastijana, na Florijanskem trgu s šolsko mladino in veliko množico

ljudstva; duhovnikov je bilo došlo 48. Po slovesnem blagoslovu je škof v krepkem govoru otvoril jubilej, imel drugi dan slovesno sv. mašo, popoldne večernice in tako poveljal svečanost. Druge dneve v tednu pa je služil z obilnim sijajem sv. maše najstarejši duhovnik, ki je bil tedaj v Ptuj. Vsak dan je bila tudi slovenska pridiga.

A ne samo veličasten je bil ta jubilej, ampak tudi koristen vernikom. Po 35 mašnikov je

sedelo v izpovednicah vsak dan od 4. ure zjutraj in pozno v noč, izvzemši kaki dve uri opoldne. Po sto vernikov je ostalo do 8. ure zvečer tešč, dokler niso opravili izpovedi in prejeli sv. obhajila. Mnogi so po dva ali tri dneve čakali, da so prejeli sv. zakramente in zadobili popolni odpustek. Tudi doma so duhovniki izpovedovali, in tako jih je v enem tednu sveto izpoved opravilo in sv. obhajilo prejelo 34.000; število romarjev pa je bilo do 50.000.

Za sklep tega za Ptuj tako imenitnega tedna je bila v nedeljo 23. rožnika popoldne ob petih velika mestna procesija, ki je šla iz samostanske v mestno župno cerkev. Učenci, vse zadrage z zastavami, vsi še navzoči duhovniki in skoro vsi prebivalci mesta so se pridružili tej veliki procesiji, v kateri se je rožni venec molil in so se pele litanije. Sploh se mora v čast meščanov opomniti, da so ta čas milosti dobro in marljivo porabili in se tudi gostoljubne izkazali s tem, da so ptujce ljubeznivo jemali pod streho. V prenočiščih so se slišale le molitve in pesmi. — Govorili so o starosti cerkve, o razširjanju sv. vere in sploh o tem, kar so slišali v pridigah.

Ko so v cerkvi odpeli pesem „Te Deum“, oglasili so se mestni in drugi zvonovi po vseh cerkvah dekanije in zvonili od 6. do 7., v znamenje, da je konec jubileja. Takrat se je v marsikaterem srcu vzbudila misel: „Tako zginejo časi in leta; pa kar se je v teh letih storilo za Boga, ostane vekomaj.“

Stari ljudje se še spominjajo tisočletnice ter pripovedujejo o njej svojim potomcem; tako se bo še dolgo o njej ohranilo ustno sporočilo.

L. 1863. dné 22. kimovca je bila dekanija in nadduhovnja ptujška povzdignjena v proštijo vsled prošnje Ptujčanov samih s papeževim

pismom z dné 22. kimovca i. l. in vsak ptujski nadžupnik je ob enem infuliran prošt „cum usu insignium pontificalium“, naj bi ta znamenja škofovske časti oživila in ohranila spomin na nekdanjo slavno dōbo škofijstva v Ptujju.

Mestna župnija sv. Jurija obsega sedaj v cerkvenem obziru mestni samostalni okraj, ptujška okolica pa spada pod minoritsko župnijo sv. Petra in Pavla¹⁾, h kateri pripadajo te-le občine in vasi: Predmestje Kaniža, Vičava, Orešje, Stuki, Krčovina, spodnja Grajena, Mestni vrh, Nova- ali Meniška vas, Rogoznica, Žabjak, Gerinci, Kicar, Spodnji Velovlak, Pacinje, Podvinci, Dornava, Spuhlje, Brstje, Budina in Rabičina vas. — Ljudij šteje ptujška župnija po šematizmu za 1895. leto 3971 duš, župnija sve-Petra in Pavla v Ptujju pa 7251 vernikov. — Pod dekanat ptujski spadajo sedaj te-le župnije: minoritska župnija sv. Petra in Pavla v Ptujju, Hajdin (sv. Martin na Hajdinu), Urban nad Ptujem, Vurberg, sv. Andraž v Slov. goricah, sv. Lovrenc v Slov. goricah, sv. Marko niže Ptuja, sv. Margareta niže Ptuja, in Polenšak. — Patron ali podelivec župnije ptujške je deželni knez, t. j. avstrijski cesar. — Ptujška sedanja proštija ima pravico druge župnije podeliti in sicer ima svoj patronat čez župnijo sv. Urbana pri Ptujju, Vurberg, sv. Andraža v Slov. goricah, sv. Lovrenca v Slovenskih goricah, sv. Marjeto niže Ptuja in sv. Ruperta v Slovenskih goricah v Št. Lenartski dekaniji. (Dalje.)

¹⁾ Kakor je bilo že omenjeno, prevzeli so minoriti v Ptujju l. 1789. župnijo sv. Ožbalda zunaj Ptuja, katera je obsegala od začetka l. 1637. celo spodnjo Dravsko polje na levem bregu Drave; l. 1676. so bile nekatere občine pripisane sv. Margareti, leta 1789. pa, ko je bila župnija še prerazširjena, dobila je nekaj občin župnija sv. Marka, ostale občine so pripadle župniji sv. Petra in Pavla v Ptujju.

Izprehod na Notranjsko.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje.)

Mimo Loga vodi lepa in prijetna cesta iz Trga v Šturije in Ajdovščino. Grmovje, drevje, odprte njive in travniki se kažejo tvojemu pogledu, da je mična razlika. Sicer pa doživi potovalec po tej poti ob raznih časih najrazličnejše prirodne pojave, kakor sem jih tudi že jaz sam. V poletnih dnevih te muči grozna vročina, kakoršne menda ni nikjer drugodi na slovenski zemlji; jeseni in po zimi divja todi silovita burja, da se ob njenih navalih rad stisneš k drevesu ali grmu, ali počeneš na tla;

ob deževju preplavi voda ne samo polje, ampak tudi cesto; ob hudi uri pa čuješ tu veličastno gromenje in bobnenje, mnogo silnejše kakor po višavah, ker ima zvok v globoki dolini dvojno moč. Nad vse zanimiva pa je pot ob jesenskih večerih, kadar se vrača Vipavec vesel z bogatega vinograda in se čirički enakomerno glasé na desni in levi, blizu in daleč, kakor bi bili vsi jedna sama čudovita piščalka.

Naša družba je korakala z dvema drugima gospodoma vred proti Šturijam, kjer smo hoteli

prenočiti, da bi zjutraj zarana odrinili na gore. Bili smo dobri znanci in prijatelji, vsi dobre volje, torej nam je tudi hitro potekel čas skupnega potovanja. Jeden izmed naših spremljevalcev jo je kmalu zavil proti Budanjam, drugi pa nas je vodil kar v Šturijske, da bi nas tamkaj sprejel pod svojo gostoljubno streho — dušni pastir in župnik šturski.

Šturijske in Ajdovščina sta nam bližnjim hribovcem vsem dobro znani. Ako ima „rovčarski“ kmet kaj prida blaga, kakor lesa, žita, ali kaj drugega, v Ajdovščini vse lahko prodá. Kadar mu gre trda za denar, pripravi voz, vpreže par konj ali voličkov, posadi na voz še svojega sinčka, in hajdi v Ajdovščino! Koliko se mučijo ljudje in zlasti živina za nekaj goldinarčkov, katere je treba imeti za davek ali pa tudi za „turšično moko“! A nekaj dobrega je le pri tem: no, kaj mislite? Hribovski dečki spoznavajo Šturijske in Ajdovščino, in to ni majhna reč. Kakor je delal oče, tako dela sin, ako pride do gospodarstva. Jaž do tega nisem prišel, a Šturijske in Ajdovščino vendar le poznam nekoliko. Zato tudi to pot nisem prišel semkaj proučevati šturskih in ajdovskih znamenitosti, ampak poživiti nekdanje spomine pri dobrem znancu in prijatelju.

Šturijske in Ajdovščini treba torej vsekako posvetiti nekaj vrstic ne samo zaradi njune imenitnosti, ampak tudi zaradi starega našega znanja.

Kakor je semtertje po svetu mnogo krajev v najbližji dotiki, ki so pa vendar ločeni s posebnimi imeni in značaji, tako tudi tukaj. Šturijske in Ajdovščina sta si tako blizu, da ju samo potok Hubelj loči, vendar sta dva različna kraja, različne veljave, zakaj Šturijske so vas, Ajdovščina pa je trg. Ob enem je znamenito še to, da spadajo Šturijske pod kranjsko, Ajdovščina pa pod goriško deželo. Glavna cesta na Gorico gre čez oba kraja; v Šturijskih se pa cepi še na Trg, da je potemtakem tukaj nekako križališče prometnih potij, kar je za naša dvojčka jako ugodno.

Šturijske¹⁾ imajo ime po sv. Juriju, kateremu je posvečena domača cerkev. Vas je čedna; ko greš po veliki cesti skozi njo, zdi se ti velika in prostorna, čeprav šteje samo 118 hiš. Cerkev in dvorazredna šola ne kažeta nič posebnega, pa tudi nista vasi v skazo.

Že površen pogled na naš kraj in njegovo okolico te uči, da zemlja ne more živiti vseh teh ljudij, ki so tukaj naseljeni tako na gosto. Zato iščejo Šturci zaslužka pri raznih delih in obrtih, katere vodi večinoma ptuja podjetnost. Dobiček s ceste in od kupčije spravlja, kolikor

sodimo, bolj Ajdovščina kakor Šturijske. Zato pa morajo tem pridneje delati z roko. Ob Hublju na kranjski strani sta dve veliki pili, dve fužini s kotlovino in celó tovarna za testenino (makarone), katere dajejo mnogim domačinom dela in zaslužka. V Ajdovščini pa je velikanska predilnica z več stotinami delavcev in delavk. Tako Šturcem ne manjka poštenega zaslužka in dobrega kruha; ker so zadovoljni z malim, živé srečno brez hrupa in političnih homatij.

In vendar Šturijske tudi v zgodovinskem oziru niso zadnje. Gotovo je bila ali na desnem ali levem bregu Hubljevem rimska naselbina, ker je todi vodila stara rimska cesta, kakor se dovolj spoznava iz raznih sledov. Tudi novce izkopujejo, ki segajo do cesarja Trajana. V srednjem veku so bili todi različni gospodarji; v novem veku je bil ob času francoskega zasedanja v Šturijskih celó župan (maire)¹⁾ za vso doleno Vipavo, in Šturijske so bili središče okraja (arrondissement).

Cerkev sv. Jurija ima na čelu letnico 1696. Ali je stala tukaj cerkev že preje, ne morem povedati. Le toliko še pripominjam, da je bila tukaj do najnovejše dōbe kuracija, pred par leti pa je bila ustanovljena redna župnija. Kolikor pomnijo stari ljudje, bili so v Šturijskih vedno vrli duhovniki. Ob francoskem času se je tedanjemu duh. pastirju Josipu Stibilju godilo dosti hudo. V njegovo hišo so nastanili veliko vojakov, njega samega so pa prisilili, da jim je prenašal vojno blago, dokler ga ni višji francoski častnik oprostil takega nasilstva.

K šturski občini spada tudi večja vas Žapuže in Šturska gora z raztresenimi hišami.

Četudi nas vodi naše izprehajanje prav za prav po Notranjskem, stopimo vendar tudi na goriška tla, že zaradi prijateljstva, in pozdravimo staro-davno Ajdovščino. Že ime je nenavadno, čudno. Kazati pa vendar utegne, da so bili tukaj ostanki stare rimske ali poznejše poganske dōbe. Kako bi bili mogli umni Rimljani puščati v nemar takó ugodni kraj ob Hublju, katerega so imenovali Fluvius frigidus, t. j. mrzla reka! Kakor obče učé, bila je tukaj vojaška postaja, ki je ostala tako dolgo, dokler so bili v teh krajih Rimljani. Ko so mnogi narodi mimo Ajdovščine drli v Italijo, razdrli so postajo in malone izbrisali vsak sled nekdanje srečne dōbe.

Koncem 16. stoletja je nadvojvoda Karol dal napraviti državno cesto iz Gorice čez Ajdovščino in Col, čez Hrušico in Logatec proti Ljubljani; tedaj je oživela tudi Ajdovščina in dobila celó carinski urad. Povečevala se je čimdalje bolj; l. 1799. je posvetil v njej tržaški

¹⁾ Šturijske in ne Šturijske. Domačini in sosedi pravijo: „Bil sem v Šturijskih.“

¹⁾ Bil je tedanji lastnik šturski vitez pl. Abramsberg.

škof prvo novo cerkev v čast sv. Janezu Krstniku, in dandanes je sloveč trg s kakimi 800 prebivalci, s sedežem davkarije in okrajnega sodišča. Tukaj cvete trgovina z domačimi pridelki, obrtnost zastopa posebno velika predilnica, ki je pred dvema letoma pogorela¹⁾, a je sedaj pozidana mnogo lepša in večja. Zaradi vodne moči, ki jo ima bistri Hubelj, sezidali so že za cesarja Jožefa II. tukaj tvornico za papir, a kmalu so jo popustili; predilnica pa deluje od leta 1835. Ob hudi lakoti leta 1855. so sezidali v Opalah (nad Ajdovščino) mlin. Oziraje se na kulturne razmere omenjamo iz minulosti, da je v Ajdovščini preživel svoja mladeniška leta laško-slovenski slovničar Vincencij Franul de Weissen-thurn, ki je l. 1811. po Kopitarjevi slovnici izdal za Lahe „Saggio grammaticale Italiano-Cragno-lino“. V novejšem času pa je tukaj vzbujal narodno zavednost pok. dr. Lavrič. Slovensko-narodno življenje se kaže semtertje dokaj živahno, a tudi laški vpliv sega že semkaj in oblizne včasih tega in onega. Sicer pa tudi nekaj ni bilo bolje. Okrajno sodišče v „Aidussini“ je izdajalo pred več desetletij za naše hribovce odloke tudi v laščini, o čemer sem imel sam neprijetno priliko prepričati se. — Kako je v Ajdovščini versko življenje, ne vem; ptujstvo in tvornice seveda niso ugodne v tem oziru.

Pod gostoljubno streho prijateljevo v Šturijah je le prehitro mineval večerni in nočni čas. Koliko je pomenka med znanci, ki se vidijo redkoma! Kakor je prijatelj na Vrhpolju umetnik-slikar, tako je pa „šturski gospod“ dober glasbenik, ki ves gorí za lepo petje, dobre cerkvene in necerkvene zборе, pa deluje v tej stroki potrpežljivo in vstrajno. Torej tudi tukaj „zastopnik kulture“ v duhovski suknji! Bilo je skoro polnoči, ko sva nehala pogovarjati se in legla za kratek čas počivat. Saj je bilo treba vstati zgodaj, ako smo hoteli ob hladu dospeti na „Goro“. Vrh tega je bilo še nekaj drugega, zaradi česar sem moral zgodaj na noge. Fotograf ima celo vrsto orodja s seboj, katero se lahko pozabi na poti, a se pri delu vendar-le ne more pogrešati. Tudi meni se je bilo primerilo nekaj človeškega, da sem bil na Vrhpolju založil kos svoje priprave. Torej je bilo treba na vse zgodaj nazaj in potem šele naprej. Vesel sem bil, da se je dobil zgodaj voz, in tako sem zdrčal urno sem in tje. Med tem se je moje tovarištvo pokrepčalo za pot in polagoma že korakalo iz Šturij proti Fužinam. Lahko me je ta rakova pot uverila o resnici: „Ako nimaš v glavi, imeti moraš v nogah.“ Zanimivo je,

kako se večkrat kaka nezgoda, pa tudi ugodnost rada ponavlja. Prav isti dan sem pozneje pozabil tudi neko drugo stvar, — knjigo, a jo dobil ob pravem času, in vendar si v obče ne morem očitati, da hodim po svetu brez glave. Seveda, takih „slučajev“ je kriv le človek sam in nikaka usoda. Sami smo nekaterokrat nag-njeni na to ali ono stran bolj, kakor smo sicer, recímo, bolj žalostni ali veseli smo, bolehní ali utrujeni in od tod izvirajo razne zgode: uspehi in neuspehi. Moj izprehod mi je tako krajšal nočni počitek, da so živci trpeli, četudi nisem tega hotel občutiti; od todi je izvirala pozabljivost. Tudi ob drugih prilikah sem izkusil, da dela slabo spanje človeka raztresenega in pozabljivega.

Znanec me je spremil nekoliko po poti proti Fužinam, voščil mi srečen izprehod in se vrnil, jaz pa sem po goreči zahvali za njegovo ljubav šel urno za svojimi tovariši.

Jutro je bilo lepo, kakor bi hotelo oveseljevati našo pot. Kolovoz me je vodil naprej proti severu vedno bliže vznožju Kovka. Kovk se namreč imenuje mogočni greben, ki se nad Šturijami dviga in obkrožuje vipavsko dolino severo-zapadno. Večinoma je gol; v vznožju raste drevje in trava, proti vrhu pa le nekoliko grmovja. Pot se vije blizu potoka Hublja in torej tudi blizu kranjsko-goriške meje. Prišedši do nekolike višave sem se ozrl nazaj, gledal Šturije in Ajdovščino pred seboj, videl Log in skoro vso vipavsko dolino.¹⁾ Zares lepa si, vipavska dolina, in le premalo te poznajo. Kdaj pride semkaj vipavska železnica?

Kmalu po tem premišljanju sem stopil pod košato drevje, globoko dihal čisti gozdni zrak, poslušal šumenje vode in se veselil prelepega stvarstva, ki se tako blagodejno razkriva ubogim zemljanom. Ob takih prilikah, ko imamo srce mirno in nas ne mučijo skrbi, ko smo sredi lepe prirode sami, ko imamo samo Boga nad seboj, govori nam priroda tako umevno in živo, da nam ni mari nič drugega kakor nedolžno uživanje trenutnega veselja. Zato se tedaj nisem dosti menil za nekaj hiš, ki sem jih videl ne daleč na levi, ne za one poprej omenjene mline, šele pri Fužinah sem ogledoval močne naprave, v katerih deluje živahni potok skupaj s človeškimi rokami. Že po zunanje so Fužine zanimiva in velika naprava. Celó malo cerkvico sem srečal ob levi strani pota. Žal, da nisem imel časa ogledati si tudi notranjščine: mudilo se mi je naprej, ker bil sem tešč in hotel na Otlici opraviti sv. mašo.

(Dalje.)

¹⁾ Glej Dom in svet, 1894. str. 480.

¹⁾ Takó nam kaže Šturije in Ajdovščino tudi naša slika (katere pa ni naredil pisatelj teh vrstic) na str. 505.

Književnost.

Češka književnost.

Frisinske památki. Jich vznik a význam v slovanském písemnictví. Podává dr. Václav Vondrák. V Praze. Nákladem České Akademie pro vědy, slovesnost a umění. 1896. 4°. 82 stranij. 9 fasc.

Neumorni mladi učenjak, docent slovanske filologije na dunajskem vseučilišču, obogatil je to pot slavistiko z delom, ki se v prvi vrsti tiče nas Slovencev. Že pred dvema letoma je priobčil v Jagičevem arhivu manjšo razpravo o brizinških spominikih. Ker so le-ti sp. najstarejši z latinico pisani spominiki, trudili so se ž njimi že mnogi slavisti, počenši od Dobrovskega in Kopitarja. Zato moramo biti hvaležni gospodu Vondráku, da nam je najprvo kritično podal dosedanje trude in razlage o brizinških spominikih, iz česar vidimo, kako je napredovalo oziroma se izpreminjalo njihovo razlaganje in v koliko je razširil to znanje pisatelj sam. Primerjaje naše spominike s sličnimi staroslovenskimi molitvami konstatuje veliko njihovo podobnost; zlasti v leksikalnem delu se pozna jako malo sledov naše slovenščine. Tudi nemški upliv se javlja in sicer ne samo v naših, temveč tudi v staroslovenskih spominikih, znamenje, da nam je treba iskati prvotnih podlag v nemščini, kar se je pisatelju tudi posrečilo najti. Češki upliv v nekaterih oblikah pa kaže, da so se prestave z nemškega zvršile kje pri Čehih ali Slovakah. Znamenita pa je grafika ali pravopis brizinških spominikov; zlasti se drugi razlikuje precēj od ostalih dveh. Zanimivo je, kako si pisatelj razlaga to stvar.

Opiraje se na tedanjo nemško (bavarsko) grafiko, konstatuje, da je moral pisati drugi spominik kak Nemeč brez kakega teksta pred sabo; zakaj le tako se dadó razlagati pravopisne posebnosti ($b = p$, $o = a$, $u = o$, kar je tudi popravljaj), kakor se nahajajo v tedanjih bavarskih spominikih. Tretji spominik, katerega je pisala ista roka, nima nikakih pogreškov v tem oziru, kar pač kaže, da je imel pisec spisan izvornik pred sabo in ni mogel podleči svoji materinščini. Na vprašanje, zakaj ni pisec tudi drugega spominika prepisal, odgovarja Vondrák, da je bil izvornik pisan najbrže s črkami, katerih pisec ni poznal (t. j. z glagolico). Tudi ostala grafika je močno podobna tedanji bavarski, kar je pisatelj obširno razložil in končno sestavil v pregledni tabeli. — Kar se tiče starosti naših spominikov, pisan je prvi po mnenju nemških paleografov okoli l. 1000., drugi in tretji v drugi polovici 11. stol.

Po tej 50 strani obsežni razpravi podaje nam pisatelj brizinške spominike v izvoru in transkripciji z jezikoslovnimi opazkami in latinskim prevodom. V prilogah pa je natisnjena homilija, katero pripisujejo sv. Klementu, in ki je podobna drugemu brizinškemu spominiku, in prva naznanila o brizinških spominikih. Posebno poraben in važen je natančni slovarček z raznimi pojasnili, pa osebno in stvarno kazalo. Zlasti pa smo hvaležni pisatelju in češki akademiji, da je knjigi pridejala fascimile vseh brizinških spominikov, da bo imel vsakdo lahko spominike takorekoč v izvoru pred sabo.

K.

Razne stvari.

Iz belokranjskega besednega zaklada.

(Priobčil I. Šašelj.)

(Konec.)

prem, a, m., prístrešek, m. trem.
prerávati, prerovati.
prérok zélveni pravijo človeku, ki hoče kaj prerokovati, češ, „prerok, ki zelje jé, nič ne vé.“
presékati se, sesesti se, sesíriti se (o mleku).
pretánjati, tanje narediti.
prétrg, a, m., vole sem kupil za prétrg = da jih pretržim.
prévalci, pl. m., „na preválcih“ pravijo boku na njivi, kjer se zemlja preváli.
prevaráncija, e, f., prevara.
previdírati, prepričati se.
previjáč, a, m., der Rebenbogen.
přhota, e, f., prhut.
príčati se, Abschied nehmen.
prídober, adv., gütlich.
priglúhnutí, gluhega se narediti.

prínožič, a, m., pogánjek, ki požene iz trte tik zemlje.
pripúzina, e, f., to, kar se „pripúzi“ k hiši, se pritepe, = pritepenec.
prístati, začeti.
prívoža, e, f., prívóz, die Zufuhr.
probéžati, zbežati.
probúsiti, oslabeti; probusili so voli od dela.
pródika, e, f., pridiga.
prodikálnica, e, f., pridiznica.
prodikávati, pridigati.
prodivániti, izpregovoriti.
proha, e, f., pot, izhod; voda je dobila proho, der Ausweg.
prohi, pl. m., neka notranja bolezen; kar se po človeku „prohaja“.
prólečje, **pratolečje**, a, n., vspomlad.
prolúžati, začeti vodo preminjati (od govedí).
próteči, davon laufen.
protéklica, e, f., dež, ki nagloma pride in hitro „próteče“.
províkati, razvpiti.
províkan, adj., razvpit.

prtljati, brbrati, čvekati.
 prváščica in prvščica, e, f., žena, ki je prvokrat rodila, tudi krava s prvim teletom.
 púckati, po malem pucati, pocati.
 puča, poka.
 pukánica, e, f., to, kar se puče, n. pr. mlada turščica, da ni pregosta.
 pústniki, pl. m., imenujejo se tisti, ki pustne dni ženitujejo.
 puza, e, f., in púzina, e, f., žival, ki puži (polži), na primer kača.
 radóvača, e, f., neko jabolko.
 rajši comp. rabi n. pr. jaz sem rajši = imam rajši.
 rákija, e, f., žganje, adj. rakijaški.
 rándati, nerodno hoditi. Prim. réndati v L. 1893, str. 29.
 rášek, a, m., motovilo, die Haspel.
 rášelj, a, m., das Gabelholz.
 ráškati, viti po vsem klopku sem in tam in ne po redu na „vitrice“.
 rášljast, adj., rogovilast, gabelig.
 rátelj, a, m., porajtelj.
 razbáviti, motiti; molim, kadar me deca ne razbavijo.
 razbávljati, motiti.
 razderéneč, a, m., raztrganec.
 razgóđiti, ne ugoditi.
 razpáliti, razsrditi, razjeziti.
 razprímiti se, razdeliti se; voda, oblak se razprime.
 razróbati, razdreti, razrušiti; grad je razroban.
 razvreméniti se; razvremenilo se je = vreme se je napravilo.
 řđjav, řđžav, adj., bolehen, slab. Sliši se tudi řđja in řđža, bolezen, slabost.
 red, a, m., der Jahresring, pri drevju in pri kravi na rogéh. Za zadnji pomen imajo še izraza „óbroček“ in „zárez“.
 réđiti se, čréđiti se; réđimo se k maši.
 réketaš, a, m., ribezen za kruh ribati.
 rezkán, adj., rezljan.
 ročák, a, m., lonec z ročo.
 róden, adj., deževen; oblaki so ródni, pádalo (deževalo) bo.
 rógaš, a, m., neki fižol.
 ropotárka, e, f., die Weckeruhr.
 rósast, adj., rusast.
 róškati, roštati.
 roškótati = roškati.
 rúben, adj., puhel.
 rubenéti, puhel postati.
 rubénjača, e, f., neko jabolko.
 rúček, a, m., das Frühstück.
 rúčenje, a, n., das Frühstück.
 ručévati, frühstücken.
 rúmava, e, f., ime kravi šenične barve.
 rúnčati, zavotlo mukati.
 rúnjka, e, f., neka hruška.
 rúten, adj., slab, slaboten. Pl. ima rutíti, verletzen.
 řžula, e, f., rz. Pl. ima die Trespe.
 sádine, pl. f., satovje. Pl. ima „satínje“.
 ságama, e, f., orodje, s katerim se dela napustek (das Gesims) pri zidu.
 samánika, e, f., samoraslo drevo.
 samáriti, sam biti.
 samovóljec, a, m., der Eigensinnige.
 san, a, m., drevo za sani.
 sapljáti, prasec saplja, kadar hlastno jé.
 sekávina, e, f., sekanje n. pr. v glavi.
 sesékati se, sesesti se, sesiriti se (od mleka).
 sešúljkati, zviti; sešúljkal je petak.
 sfrkútláti, sfrkniti.
 silína, e, f., velika množica; silina ljudij je bilo, silino dolga ima.
 sírobot, i, f., clematis vitalba.
 sklezénjača, e, f., divji selzenovec, malva sylvestris.

sklíziti, cureti; sklizi mu iz rane; voda sklizi iz zemlje.
 skóriti se; sneg se skóri, kadar se naredi na njem skorja.
 skróniti se na koga, napasti koga.
 skřža, e, f., skopuh.
 slabósten, adj., slab, slaboten.
 sláčika, e, f., die Kleeseide (ker se ovija, kakor slak).
 sládčika, e, f., neko jabolko.
 slap, a, m., red rezine (rezja) v vinogradu.
 slápič, a, m., óbrov pri njivi.
 slon, a, m., skladanica, der Holzstoss.
 služíček, a, m., mali sluga, hlapčíček.
 smet, a, m., zámet.
 smilen, adj., usmiljen.
 smrdóča, e, f., smrdoba.
 smřtíviti se, omrtviti se.
 smúcati, smukati.
 snoválnica, e, f., dar, ki se donese tkálici s prejo.
 sobáliti, obaliti, zvrniti.
 sobjésti se, objesti se.
 soblástiti se, zu Sinnen kommen.
 sóhľadica, e, f., die Kühle.
 sókriti se, odkriti se.
 solnčénica, e, f., die Sonnenblume.
 sómba, tudi zásomba, der Querriegel. Prim. „zásova“ v L. 1880, str. 212.
 sómpar, a, m., sopar.
 sópiti se, opiti se.
 sopójiti se, opojiti se.
 sóvraž, a, m., sovraštvo.
 spihálnik, velik in dolg oblič.
 sprhétati, sřrfotati; ptice so sprhétale.
 sprobúđiti, vzbuditi.
 srámiti se, sramovati se.
 srbórit, a, m., sad od šipka, das Hetschepetsch.
 stánovec, a, m., kamen v zemlji, ki se ne dá premakniti.
 starci, pl. m., kan na vinu.
 staríneč, a, m., neki krompir.
 staróstiti se, altern.
 stáviti komu sv. olje, v sv. olje deti koga.
 stólčki bablji (babji), viola odorata.
 straháriti, strašiti.
 stratíniti se, s trato porasti se.
 straževít, adj., wachsam.
 svéstiti komu, svetovati.
 svéstiti se, zavesti se, spomniti se.
 svíjač, a, m., der Rebenbogen.
 svřđlina, e, f., malovreden človek.
 šalopolkne, f. pl., die Jalousien.
 šantórium, sanctuarim, svetišče.
 šárkina, e, f., ime šarastemu psu.
 šárko, ta, m., ime šarastemu psu.
 šápniti, črhiniti, ziniti; niti šápniti ni smel nikdo.
 ščápina, e, f., der Prügel.
 šepástati, šepati.
 ševérľjuga, e, f., brglez, die Spechtmeise.
 šiprún, a, m., nagel in hud dež.
 šíšek, a, m., griček, boček na njivi.
 šiváčka, šivatka, e, f., šivanka.
 škaf, a, m., čeber.
 škánjec, a, m., = kanjec, der Hühnergeier.
 škávla, f., izdolbina v skali. To besedo sem že priobčil v Zgod. Adlešičke fare. Ker pa g. Barle v L. 1893 str. 33. dvomi, da se res tako izgovarja, zato ker pravijo po nekodí „škauba“, zato sem jo še jedenkrat zapisal. Pripomnim pa še, da izgovarjajo isto besedo v Tribučah „škajba“. V L. 1880 str. 186. pa beremo isto besedo „skalba“.
 škélja, e, f., nekaj obroček, lesen ali železen, v kate-rega utikajo vrv, kadar kaj povezujejo na vozu n. pr. žrd.
 šklécati, isto kar Pl. klecati. Prim. zgoraj škanjec = kanjec in „škloc“ v L. 1893 str. 34. in „šklémfa“ v L. 1894 str. 46.

- šklóbat**, knarren; vrata šklóbajo.
škópnjak, a, m., slamnik.
škrab, a, m., peščena zemlja.
škrábina, e, f., = škrab.
škrabovít, *adj.*, peščen.
škrobótljika, e, f., der Schlotterapfel.
škrópijon, a, m., škorpíjon.
škuljicati, skozi škuljo (lukno) pogledavati.
šlapočkat, voda šlapočka, šumi.
štíka, e, f., zagvozda.
štísiniti, k sebi obrniti (vola).
štránsli, *pl. m.*, konci, ki ostanejo na koncu platna pri tkanju, das Kettenende des Gewebes. Ako se jih več skupaj zviije ali zveže, nastanejo „cote“.
štrbálce, a, n., stebelce.
štríckati, škratati s škarjami.
štrígati, štrígniti, zucken; štrígnilo me je v roki.
šumljávina, e, f., šumenje.
šúpiti, udariti.
šúškati, schwätzen, lispeln.
šúškica, e, f., ženska, ki rada govori; tudi kokošim pravijo „šušnice“.
švarčák, a, m., tako imenujejo živinske trgovce, zlasti svinjske, ki pokupijo več glav skupaj in jih potem na drobno prodajejo.
talásati se, wallen; voda se talasa.
tečí: v tej cerkvi tekó ves dan maše = se mašuje ves dan.
tepčénje, a, n., tepec.
tíkec = tikoma.
tlán, a, m., zglavnik ali klada, na kateri se sekajo drva.
tlánišče, tnalíšče.
torec, a, m., der Getreidekäfer.
trdácija, e, f., trdnost.
trdek, a, m, zamašek.
trebúšina, e, f., silvia pratensis.
tréskati, jako pripekati; na to stran treska solnce ves dan.
tréšnja, e, f., tresenje.
trgávina, e, f., trganje n. pr. v glavi.
tríkati se; sv. Mihael, sv. Luka in sv. Martin se trikajo = so po tri tjedne drug od drugega.
trun, a, m., der Splitter, das Stäubchen; v kavo nisem dela nì truna cikoriije.
trúpati se, truditi se; cel dan se trupa.
trúpina, e, f., bedak.
túhljak, a, m., mehke kamen, ki se rad drobi.
túrje, a, n., das Henicht. Prim. „tulji“ v L. 1880, stran 197 in „tirje“ v L. 1892, str. 42.
túrkven, *adj.*, turšičen, n. pr. turkven kruh.
tute, *adv.*, tukaj.
ubóščalo, a, n.; ta izraz je zapisal župan na „ubožni list“. Skoval ga je sam.
ulár, a, m., die Halfter.
útornik, a, m., obroč na utoru.
vada, e, f., = svada, die Zwietracht.
vágniti, *perf.*, od vagati.
vam, *adv.*, razun, ausser.
van, *adv.*, vun, heraus.
váni, *adv.*, zunaj, draussen.
várnjak, a, m., mulj, ki ga rabi kovač za varenje.
varovít, *adj.*, varen; to je varovito pred ognjem.
védro, a, n., vedrina; na čistem vedru je grmelo.
vérniti se, vernega se delati.
veslo, a, n., noga račja ali gosja.
vezívati se, *imperf.*, od vezniti; nazadnje se mi je že vezivalo piti.
- vídik**, a, m., za vidíka = za dne.
vodáriti se, vodo dobivati; iz tega zdenca se je ves mesec vodánila.
vodopílka, vodapívka.
voga, e, f., vsi pri hiši ji pustijo vogo = po volji, da dela kar hoče.
vólta, e, f., das Gewölbe.
vóltati, wölben, tudi zvoniti z vsemi zvonovi.
vózčec, a, m., voziček.
vrhúnčati se, vrhunec dobivati; turščica se vrhúnča.
vršák, a, m., vršek, vršiček.
vršnica, e, f., rogovilasta palica, ki visi navadno nad mizo ali kje na steni, in na katere rogovile obešajo male stvari, kakor škarje, molek, svečnik i. t. d.
vrtlec, a, m., vrtec.
vsakóver, *adj.*, vsakoršen.
vúkman, a, m., in **vúkvec**, a, m., udeb.
zabálati, schlendern.
zaberáčiti, Bettler werden.
zabérlati, = zabalati.
zabrzdati, zavrnti; naenkrat so me zabrzdali.
zabúndati, pozabiti.
zadrápiti, hineinstossen.
zakláditi se, staviti, wetten. Prim. kladiti, okladiti v L. 1893 str. 37 pod besedo „vádljati“.
zamašít, *adj.*, zamašen.
zamfkat, zamazati.
zapačevati, napačno ravnati.
zastárniti, zastarati.
zásun, a, m., der Schubriegel.
zašíkniti, obrniti se; meja se zašíkne notri.
zatfmiti, otrpniti, omolkniti; roka zatfmi, če se kdo udari.
zaturkati, zavreči; dete bo zaturkano.
zavriščen, *adj.*, zardel.
zážara, e, f., kadar nebo zažari, nastane zážara.
zbúrgati se, = zburkati se; voda se zburga.
zdríznniti, se, stresti se; malo me je zdríznilo.
zeljánica, e, f., njiva, na kateri je zelnik.
zélven, *adj.*, zeljnat; zélvena glava.
zgonci; bila sem trikrat za zgonci na studencu, tako sem slišal ta izraz, ki pomeni „eno za drugim“.
zgrohati se, zgruditi se; zgrohal se je na tla.
zgrómati se, = zgrohati se.
zíden, *adj.*, lončen, n. pr. zíden vrč.
zjesíšiti se, skisati se.
zlahkótiti, zljajšati.
zlóhran, *adj.*, človek ali žival je zlóhrana, ki ne je vsake hrane in je izbirčna v hrani.
zmóčen, *adj.*, sočnat, saftig; zmóčno jabolko.
zob, a, m.; zob imeti na koga = „piko“ imeti na koga.
zókniti, = sókniti, suniti.
zopreti se, upreti se, zoprstavi se.
žálva, e, f., = želva, die Halsdrüsengeschwulst.
žálvija, e, f., salvia officinalis.
žépljak, a, m., rmen fižol.
žica, e, f., rabi v teh-le pomenih: 1) žila pri vodi, 2) razpoka pri posekanem drevesu, ko se začne sušiti, 3) struna, 4) nit pri preji.
žigérice, *pl. f.*, drob pri drobnici.
žmúkler, a, m., skopuh.
žoladíja, e, f., die Sulze.
žrna, e, f., die Handmühle; kočica v raku.
žrnati, schnurren; mačka žrna.
žumánjec, **žumanjek**, a, m., rmenjak (v jajcu).

Socijalni pomenki.

(Dalje.)

Komunistična država na Kreti, kjer je dobil Likurg vzorec za svoje zakone, propadla je že preje in še mnogo žalostneje. Na Kreti so tudi imeli skupne obede; država je vzdrževala državljanke s svojimi troški, ali prav za prav z delom ubogih perioikov, ki so bili na slabšem nego špartanski helotje. Pa tudi na Kreti se je vkljub vsemu komunizmu razcvitalo najgrje samoljubje; strank je bilo brez števila, ki so se pobijale med seboj. Slobodni državljanji so propadali v lenobi in razuzdanosti. Sveti Pavel jih opisuje kratko in krepko, navajajoč pesnika Epimenida (krog 658 pr. Kr.): „Rekel je nekdo izmed njih, njih lastni prerok: Krečani so vselej lažniki, hude zveri, leni trebuh. — To pričevanje je resnično.“ (Tit. 1, 12. 13.)

Žalostne izkušnje komunističnih držav pa vendar niso zmodrile idejalnega Platona. V svoji že imenovani knjigi „de republica“ (Πολιτεία) je naslikal po kretskem in špartanskem vzgledu vzorno državo.

Njegova izmišljena država biva na nekem osamljenem otoku, ločena od vseh drugih, in v njej so te-le vrste prebivalstva:

1. Sužnji. Suženjstvo je po Platonovih načelih temelj slobodi.

2. Delavci, rokodelci in trgovci. Telesno delo je sramotno in ponižanje človeka; zato ne smejo imeti te vrste ljudje nobenih političnih pravic. Delavci so brez časti, in zato se ne spodobi, da bi se jim prisvajale kake pravice.

3. Vojaki, uradniki in učenjaki. Ti so steber državi. Vendar pa morajo biti vojaki popolnoma ločeni od drugih stanov. Tisoč mož štejejo; sami nimajo nobenega imetja; vzdržuje jih država. Uradniki in učenjaki imajo državo v rokah in ti razdeljujejo po svoji previdnosti državno imovino.

Zasebne lasti ne sme biti v vzorni državi. Platon trdi prav tako kakor sedanji socijalni demokratje, da je zasebna last izvor vsega hudega. Zaradi nje propadajo narodi. Vsled zasebne lasti se je rodila med ljudmi lakomnost, častiželjnost, sebičnost in podlost.

Tudi zakonsko zvezo zametuje Platon. Življenje, ki bi imelo nastopiti namestu rodbinskih zvez, je tako gnusno, da ga tu niti omenjati ne moremo. Ob času najhujše npravne propalosti v Rimu so tamošnje gospe in gospice naj-

rajše prebirale ta oddelek Platonove republike. To dovolj jasno govori.

Kjer ni rodbin, tam je tudi nemogoča vsaka domača vzgoja. Zato se v vzorni državi takoj po rojstvu vzame otrok materi in se izroči javnemu odgojevališču. V takih zavodih hranijo otroke od države plačane do jilje. A pripomniti moramo, da se vsprejemajo vanje samo krepki in zdravi otroci. Slabotni in pohabljeni se morajo brez usmiljenja pomoriti. Dečki in deklice se morajo uriti v telovadbi in v borenju, poleg tega pa tudi v umetnostih in znanostih. Žene so z možmi popolnoma enakih pravic.

Skrbeti se mora, da se prebivalstvo preveč ne pomnoži. Kolikor bi bilo ljudij preveč, naj jih država izseli v svoje naselbine.

Taki so ob kratkem obrisi Platonove države. Tisti mož, ki je v metafizičnem razglabljanju obsegel duha in tvar, nebo in zemljo, je tako globoko padel v najbolj praktičnem modroslovskem vprašanju — v družboslovju. Njegova država, ki bi imela biti vzor drugim, je v resnici potvor brez reda, brez jedinosti, krivična človekovi naravi in njenim pravicam, uničenje vsega družabnega življenja.

Platon ne pozna celokupnosti človeškega rodú, ne pozna bratovske vezi, ki spaja vse ljudi v rodbinsko zvezo. Zato je njegova država ločena od drugih, sama zase, vsem drugim sovražna.

O dostojanstvu človeške narave, o vrednosti dela, o pomenu delavskih stanov nima Platon nobenega pametnega pojma. Kar piše v tem oziru, mora se studiti vsakemu poštenjaku. Delo mu je sramotno, brezčastno; delavec brezpraven, a vendar potreben zato, da se drugi, srečnejši državljanji lože veselé svoje slobode. Brez suženjstva se mu zdi sloboda nemogoča.

Njegova sloboda je neomejeno, nezavisno uživanje. Platon se ne ozira na razmerje človekovo do Boga; zato tudi ne vé, da sloboda ne more biti brezmejna, absolutna. Imenitniki naj lenarijo; čas naj zabijajo na vežbališčih; včasih naj morda pogledajo tudi kako knjigo ali gredó poslušat kakega modroslovca. Zato pa imajo pravico stiskati ubogo delavsko ljudstvo in se mastiti ob njegovih žuljih. Taka je Platonova sloboda.

Zanimiva in umestna bi bila tu primera med Platonovim sestavom in med socijalno

demokracijo. Pojem o slobodi je obema isti. Tudi socialni demokrat pozna kot namen človekov samo nezavisno, brezskrbno uživanje, — slobodo vseh strastij. A v izvajanju tega načela je Platon doslednejši. On je popolnoma resnično trdil, da je taka sloboda nemogoča za vse ljudi in da so nujno potrebni stanovi, ki sami ne uživajo nobene slobode, ki jo pa s svojim delom omogočujejo drugim. Socialna demokracija pravi, da hoče osrečiti vse ljudi, da hoče streti vsako robstvo. Toda dosledno more voditi njeno načelo v hujšo sužnjost, nego jo je kdaj videl svet. Platonova in socialistična vzorna sloboda se dá doseči samo s tem, da se večini ljudstva naloži na tilnik najhujši jarem v zabavo in veselje vladajočih stanov.

Platonu in socialni demokraciji se pozna, da ne umevata človeka in njegove narave; seveda, ne poznata krščanstva, katero je jedino razjasnilo to temeljno vprašanje vsega javnega in zasebnega življenja.

Toda Platonu ni tega zameriti. On krščanstva ni mogel poznati in njegove zmote nam le pričajo, kako slab je človeški um in kako piškavo je umovanje tudi največjih veleumov. Dokazujejo nam, da je bilo za človeka npravno potrebno, da se mu je Bog sam razodel in ga poučil o njem samem in o sebi.

Krščanska vera odgovarja vprašanju, ki je temelj človeški družbi. Človek je ustvarjen po božji podobi in za Boga. Vsi ljudje izviramo iz istih prvih starišev. Človeška narava je oslabela po grehu; odrešil jo je sam včlovečeni Bog. Prinesel ji je resnico in milost. Oboje podaje nezmotno in neskaljeno od njega ustanovljeni vidni, neporušni božji-človeški organizem sv. Cerkve.

Teh resnic ni poznal Platon. Zato tudi ni vedel, da ima vsak človek svoje neporušno dostojanstvo, pečat božje podobnosti v samem sebi. Ni vedel, da časti človeku ne daje stoprav država, da človek ni zaradi države, marveč, da je država in sploh vsaka družba zaradi človeka. Vsled tega se je tako grozno motil v nazorih o telesnem delu. Tudi v telesnem delu se javlja cela človekova osebnost, in zato, ker ima človek naravno dostojanstvo božje podobe, vredno je tudi njegovo delo spoštovanja in časti.

Kdor ne časti Boga, tudi človeka ne spoštuje. Ravno v tem, da je človek popolnoma odvisen od svojega Stvarnika, ima zagotovilo svojega osebnega dostojanstva. Iz te odvisnosti izvira njegova prava sloboda. Brez prve ni druge. Odvisnost od Boga je najtrdnjša braniteljica človeškim pravicam, najhujša sovražnica vsakemu robstvu.

Kakor gledé na slobodo, tako se vjemajo Platonova načela tudi gledé na druge vodilne misli s socialno demokracijo.

Proti zasebni lasti ponavlja sedanji socializem vse Platonove trditve. Zasebna last je vzrok vsemu zlu, vsemu, kar imenujemo greh. Vsled zasebne lasti se razvija v človeku lakomnost in ž njo sebičnost, sovraštvo, goljufiga, tatvina itd. Ko se odstrani vzrok, ponehajo tudi posledice. — Takih besedij slišimo nebrojno dan za dnem od socialnih demokratov. Krivične in nespametne pa so dandanes prav tako, kakor so bile ob Platonovem času.

V Platonovem zmislu zametava tudi socialna demokracija stalne zakonske zveze, zagovarja emancipacijo ženskega spola, zahteva javno vzgojo. Tudi po socialno-demokratskih načelih se morajo otroci iztrgati materinemu naročju in izročiti državnim zavodom v skupno izobraževanje in vzgajanje.

A poudarjati moramo, da socialna demokracija nastopa sedaj, ko že devetnajsto stoletje živi med nami Kristusova vera. Platon je v svojih delih prekrasno dokazoval, da je Bog; z vsemi silami se je ustavljal tedanjim materialistom in branil duha proti zmoti; najlepši zagovornik neumrljivosti človeške duše in slobodne volje je bil. Toda vsega tega ne posnema po njem sedanji svet. Za te lepe plodove njegovega globokega uma se ne méni. Pač pa vlačí na svetlo njegove zmote in jih v prenovljeni obliki podaje človeštvu.

Platonove komunistične ideje so ostale za njegov čas brezplodne. Nobena državica jih ni marala poskušati sama na sebi. Veliki učenec njegov, Aristotel, jih je znanstveno ovrgel. Mali komunistični poskusi so se pred njim in za njim vsi brez izjeme izjalovili. Potemtakem ni težko vedeti, kakšna končna usoda čaka tudi najnovejše dete komunističnih sanjarij — namreč socialno demokracijo. (Dalje.)

Darovi za Marijanišče.

Dobrotnica po g. župniku S. Zupanu gld. 30.—
Neimenovanec „ 40.—
Gosp. Ivan Fabian, trgovec „ 5.—
Zavod Huth „ 10.—

Gosp. Peter Vartol, župnik, ob smrti
kanonika Kluna gld. 5.—
Gosp. Karlo Huth, c. in kr. vojni
župnik „ 2.—
Po gosp. A. Kalanu nekdo „ 1.—